

Міністерство освіти і науки України
 Національний технічний університет
 «Дніпровська політехніка»

Інститут Електроенергетики

Електротехнічний факультет

Кафедра перекладу

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

кваліфікаційної роботи ступеня магістр

студентки

Галенкової Юлії Олександрівни

академічної групи

035м-19-1

спеціальності

035 Філологія

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
 (переклад включно), перша – англійська»

на тему: «Мовні засоби вираження експресивності в сучасній англійській мові
 (на прикладі творів Дж.Фойера)»

Керівники	Прізвище, ініціали	Оцінка за шкалою		Підпис
		рейтинговою	інституційною	
кваліфікаційної роботи	проф. Введенська Т. Ю.			
розділів:				
1.				
2.				
Рецензент	доц. Кабаченко І.Л.			
Нормоконтролер	доц. Черник О. О.			

Дніпро
2020

ЗАТВЕРДЖЕНО:

завідувач кафедри
перекладу

_____ Введенська Т. Ю.
(підпис) (прізвище, ініціали)

« _____ » _____ 2020 року

ЗАВДАННЯ
на кваліфікаційну роботу
ступеня магістр

студентці Галенковій Ю. О. академічної групи 035м-19-1
(прізвище та ініціали) (шифр)

спеціальності **035 Філологія**

спеціалізації

за освітньо-професійною програмою вищої освіти «Германські мови та літератури
(переклад включно), перша – англійська»

на тему: «Мовні засоби вираження експресивності в сучасній англійській мові
(на прикладі творів Дж.Фойера)»

затверджено наказом ректора НТУ «Дніпровська політехніка» № 965-с від 20.11.2020

Розділ	Зміст	Термін виконання
Розділ 1	Поняття експресивності як лінгвістична категорія мови	14.10.20
Розділ 2	Художня реалізація експресивності у творах Джонатана Сафрана Фойера	5.12.20

Завдання видано _____ Введенська Т. Ю.
(підпис керівника) (прізвище, ініціали)

Дата видачі 01.10.2020

Дата подання до екзаменаційної комісії 21.12.2020

Прийнято до виконання _____ Галенкова Ю. О.
(підпис студента) (прізвище, ініціали)

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. Поняття експресивності як лінгвістична категорія мови	6
1.1. Види та компоненти експресивності у лінгвістиці.....	6
1.2. Вираження експресивності фонологічними засобами.....	10
1.3. Вираження експресивності морфологічними засобами.....	13
1.4. Вираження експресивності лексичними засобами.....	18
1.5. Вираження експресивності синтаксичними засобами.....	23
Висновки до 1 розділу.....	34
РОЗДІЛ 2. Художня реалізація експресивності у творах Джонатана Сафрана Фойера.....	37
2.1. Специфіка художнього методу та художні особливості романів Дж.Фойера.....	37
2.2. Засоби вираження експресивності в романах Дж.Фойера “Everything is illuminated” та “Extremely Loud and Incredibly Close”.....	46
Висновки до 2 розділу.....	75
ВИСНОВКИ	77
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	79

ВСТУП

Мова поняття багатозначне, бо воно поєднує в собі літературну норму, будову та індивідуальність мови. Автор багатьох книг про мовознавство В.І.Кодухов стверджував, що таке пояснення терміну «мова» є вірною, адже неможливе існування мови без її соціального та індивідуального використання. В.І. Кодухов також запевняв, що мова вбирає в себе складне поєднання ідеального і матеріального, соціального та індивідуального, біологічного та психологічного. Крім того, мова, як явище має складну внутрішню структуру [16].

Експресивно-емоційна функція – це одна із функцій мови, яка виражає емоційний стан адресанта до предмета мовлення та надає певної тотальності всьому висловлюванню. Мова виражає не тільки думки, а й емоції людини, тому експресивна функція додає емоційного забарвлення в мовленні. Інтерес вчених до пізнання експресивної функції зростає, деякі лінгвісти вважають, що вона є однією із найголовніших та суттєвих функцій.

В стилістиці експресія займає центральне положення і є одною з найважливіших стилістичних категорій. Під поняттям «експресія» вважають виразне зображення мови. Така виразність відрізняється від звичайної (стилістично-нейтральної) тим, що мова збагачена образами, окрасою та емоційністю. Зазвичай з поняттям експресії пов'язані багато оцінувально- характерні відтінки, які роблять мову виразнішою ускладнюючі її.

Актуальність даної роботи обумовлена тим, що вивчення проблеми експресивності мовних засобів завжди актуально, оскільки мова постійно

відозмінюється завдяки політичним та культурним факторам, що відображаються на мовленні та мові загалом.

Об'єкт дослідження – мовно-стилістичні засоби вираження експресивності в сучасній англійській мові, зокрема в художній літературі.

Предмет дослідження – лінгвостилістичні засоби вираження експресивності у творах Дж.Фойера на мові оригіналу та шляхи їх перекладу.

Метою дипломної роботи є визначення мовних особливостей та мовленевих засобів, які виражають експресивність у мовленні та особливості вираження їх в сучасній англійській мові у порівнянні з іншими мовами світу.

Мета роботи обумовлює виконання наступних **завдань**:

- визначити поняття експресивності як лінгвістичну категорію мови;
- визначити види та компоненти експресивності в англійській мові;
- з'ясувати особливості вираження експресивності у мовленні;
- детально проаналізувати фонетичні, морфологічні, лексичні та синтаксичні засоби вираження експресивності в англійській мові;
- проаналізувати засоби досягнення експресивності у творах Дж.Фойера;
- визначити засоби збереження експресивності у перекладених творах Дж.Фойера.

Розділ 1. Поняття експресивності як лінгвістична категорія мови

1.1. Види та компоненти експресивності у лінгвістиці

Перші відомості про експресивність в лінгвістиці з'явилися в кінці XIX ст. Зацікавленість до поняття пробудилась в середині XX ст. В цей період з'явилася монографія Ш. Балли, публікації Є.М. Галкіної-Федорук, Л.М. Васильєвої і багато інших вчених, які продовжували цікавитися категоріями експресивності.

Експресивність – це семантична категорія, тобто, при появі експресивності в реченні або словосполученні, поняття стає ширшим та ускладнює його, тим самим змінюється смислова структура, додаються смислові відтінки. Елементи, які мають оцінювальні-характерні властивості важливі при використанні експресивності в тексті або мовленні. Експресивність – це емоційно-оцінна категорія. Тобто, поняття вивчення мовної експресії складається з багатьох складних питань, які пов'язані з аналізом засобів та прийомів вираження емоцій.

Вчені виділяють такі види експресивності:

-образна експресивність – основа якої є метафоричне значення, але переносне значення відбувається всередині слова. Наприклад:

Life is not made merely to be slaved away – «Життя не просто для того, щоб працювати як раб».

- **експресивність перебільшення** – утворюється за допомогою прислівників. Найпростіші із них: *all, over, even, really*. Утворення подібних прислівників у мові швидко зростає, вони легко поєднуються з: *a terrific speed, shock, dinner, make-up*. Інші ж навпаки мають вузьку валентність у поєднанні зі словами, такими як: *a severe frost*, не можна сказати *strict frost* или *severe denial* [18, 112- 114].

-інгерентна експресивність – це один із видів експресивності, який

вживається без урахування контексту, а суттєвим елементом слова є його семантична структура.

-адгерентна експресивність – важливе значення має відтінок слова, який поєднується з іншими слова в конкретному контексті.

-смілова експресивність – вона виникає тільки під час сприйняття мовлення або тексту. Дана експресивність виникає у адресата тільки на емоційно- смислового рівні.

-денотативна експресивність – враховуючі концепції А.І. Новікова, будь-який об'єкт, предмет, явище або навіть ситуація може бути денотатом, якщо має вплив на людину. Як правило автор може ввести в своє мовлення денотативну експресивність, якщо вона викликає у адресата ефект експресивності. Така експресивність навіть вноситься в асоціативні словники різних мов, бо вона давно закріплена у свідомості носіїв мови. [24, 135-136].

-контекстуальна експресивність – розуміється даний вид експресивності тільки за допомогою конкретного контексту, за його межами експресивність втрачає сенс.

-мовна експресивність – мається на увазі, експресивність, як поєднання взятих неконтекстуальних конотацій мовних одиниць.

Має сенс зазначити, що є поняття і **мовленнєва експресивність**, хоча вона і не виноситься, як окремий вид експресивності. Мовленнєва експресивність — це мовні засоби, які створюють загальну окрасу і функціональну експресивність. Мовні засоби, за допомогою яких виражається дана експресивність, не є загальноживаними у мовленні, вони утворюються за допомогою певного контексту.

Багато відомих вчених вважають, що експресивність — це комплексне поняття. Але вживання та зв'язок деяких смислових елементів

у лінгвістиці трактують по різному.

До поняття «експресивності» входять такі основні компоненти, як:

-інтенсивність

-емоційність

-образність

-оцінювальність

Компонент інтенсивності експресивності являє собою семантичну насиченість слова, словосполучення, речення, якою наділяє її адресант [2,53].

Компонент емоційності – передбачає собою висловлювати почуття та емоції, надавати діям та вчинкам суттєвий окрас. Але емоційність не вважається експресивною частиною в мові, а лише засобом досягнення експресивності.

Компонент образності – немає чіткого поняття, але Н.Г. Губенко зміг пояснити це поняття, як образ чогось нового, більш яскравого, яке створюється за допомогою спільних ознак денотатів [11, 8-10].

Компонент оцінювальності передбачає ставлення адресанта до предмета мовлення. Як правило, ставлення може бути позитивне або негативне до людини, предмета, ситуації, явища, залежно від контексту [2,55].

Для того, щоб показати експресивність в мовленні, не обов'язкове налічування всіх перерахованих вище компонентів експресивності, хоча вони і тісно поєднані один з одним. Адресант сам може вибрати, який компонент експресивності вжити для її реалізації, враховуючі при цьому ситуацію та контекст.

Оскільки в основі роботи лежить аналіз літературних творів та

знаходження в них засобів експресивності, слід зазначити, що література в цілому зображує людський досвід за допомогою різноманітних прийомів. Вона тісно пов'язана з рефлексією читачів – осмисленням та роздумами пережитого досвіду, оскільки людство не просто живе у світі, а й може бути відокремлене від нього. Книги впливають на людину безпосередньо (словами, реченнями) та символічно (образами, асоціаціями).

Значення будь-якого тексту, можна розглядати, як дискурс. Він вміщує в собі весь простір контексту та пов'язаний з усіма гуманітарними науками, лінгвістика не є винятком. Одиницями дискурсу є конкретні висловлювання, які функціонують у реальних історичних, суспільних і культурних умовах, а у своєму змісті і структурі відображають часовий аспект. Дискурс вживається як стиль (романтичний, модерний, постмодерн), а також як ідіолект – індивідуальний стиль митця. Є різні види дискурсу: філософський, художньо-літературний, тощо [14,54; 12,74].

І.В. Арнольд зазначала, що літературний дискурс, як і емотивна лексика створює психологічний портрет персонажа, відтворює позитивні та негативні риси героїв, сприяє створенню позитивного або негативного образу в цілому, а також асоціативних зв'язків з образами інших творів. В цілому в художньому тексті, головною функцією дискурсу є створення емотивного змісту й емотивної тональності тексту [3].

Особливістю вираження експресивності у мовленні є те, що вона може бути виражена різними рівнями одиниці мови. Таким чином, експресивні елементи утворюють не просто систему, а головну систему з другорядними підсистемами. Особливістю системи вираження експресивності можна вважати лексичні засоби, а синтаксичні засоби віднести до другорядних підсистем. Але вчені ще не дійшли до єдиної думки, тому можна знайти твердження, що синтаксичні засоби – є головною системою у вираженні експресивності, а лексичні відносяться до другорядних. Крім лексичних та синтаксичних засобів, є ще фонологічні та

морфологічні засоби, які також необхідно брати до уваги [8,150].

1.2 Вираження експресивності фонологічними засобами

До фонологічних засобів відноситься *інтонація та гра звуків*. При передачі експресивності у письмовому або усному мовленні фонологічні засоби відіграють неабияку роль. Звичайно кожен скаже, що в усному мовленні такі засоби є одними із найголовніших в комунікативному акті, а ось у письмовому мовленні, вони взагалі не є необхідними. Теофіль Готье сперечався щодо такого твердження, він вважав, якщо при вимові того чи іншого слова змінити подих, то адресат зрозуміє смисл слова або висловлювання краще [2,66].

Таким чином, звуки, а у письмовому мовленні – символи, можуть стати в нагоді ефективним стилістичним прийомом при створенні образу персонажів або при характеризуванні їх емоцій. Вони також віддзеркалюють фізичний, соціокультурний та емоційний статус адресанта.

Гарним прикладом є герой В.М. Теккерея, який завжди хотів виглядати розумним та підкреслював це, вимовляючи *sellybrated (celebrated), illygitmit (illegitimate), jewinile (juvenile)*. Наступний приклад за допомогою орфографії описується фізичний стан героя :

«*The b-b-b-bas-tud-he seen c-c-c-com-ing.*» (R.P.Warren). Деякі форми в англійській мові стають клише: *gimme (give me), lemme (let me), (going' to), gotta (got to), mighta (might have), willya (will you)* [29, 71].

Доречно сказати, що окремі звуки і їх символи мають свою роль, бо виконують стилістичну функцію в письмовому або усному мовленні. Наприклад, фонема /o/ або графема o, не несуть у собі ніякого значення у фонологічній системі мови, та ніяким чином не можуть виразити експресивність у мовленні. Але, коли вона реалізовується у мовленні, ця

фонема є значимою та може створити різні соціокультурні конотаційні варіанти у вимові та на письмі. При використанні фонем виникають різні емоції, тобто експресивність.

Алітерація – це повторення одного звука або звуків на початку або в кінці складу, слів або групи слів. Багато письменників групують однакові звуки для досягнення стилістичного ефекту у своїх творах. Такий прийом вираження думок не є вірним, його використовують, як правило навмисно для досягнення експресивності. Наприклад на англійській мові: «*Si six scies scient six sigares, six cent scies scient six cent six sigares*», та російській мові: «*Четыре черненьких чумазеньких чертеночка чертили черными чернилами четыре чертежа*». Як видно з прикладів, алітерація в більшості використовується для скоромовок, в таких випадках алітерація не виходить з норм сучасних мов.

Бувають випадки, коли поети використовують протилежні за значенням слова, це також один із способів вираження алітерації. Застосування такого прийому є дуже складним, тому не всі поети чи письменники його використовують. Але ефективність вживання цього засобу неймовірна, вона здатна передати з ліризмом або трагічністю душевні почуття, відчуті гармонію твору підкреслюючи звуками відчуття, або показати холодність,

відчай, несподіваність. Загалом, такий прийом один із яскравіших при вираженні експресивності у будь яких мовах. Як приклад, відома поема «*Le Lac*» (*The Lake*) французького поета Альфонса де Ламартина із збірника *Méditations poétiques* (1820р.)

Qu'il soit dans le zéphyr qui fremit et qui passe

Dans les bruits de tes bords par tes bords répétés,

Dans l'astre au front d'argent qui blanchit ta

surface De ses molles clartés!

Алітерація використовується не тільки як основа поезії і поетичної прози. Її широко використовують у медійному стилі, наприклад в рекламі. Реклама стільців та диванів в іспанській газеті: «*Sillones y sofas “Stressless”: Libertad de Sensaciones*», у російській мові: «*Моющее средство «Ситаим»: Солнечная чистота — «С'аяаим*», у англійській мові: «*Gillette. The best a man can get*».

Ще одним із засобів вираження гри слів на фонологічному рівні – є афереза. Афереза – це упущення фонем (графем) на початку слова: *'tention – attention; 'man – taman; Ricain – American; bus – autobus; cycliste – bicycliste та інші*. Такий прийом використовують загалом у розмовному стилі, де при комунікативному акті економлять речові зусилля. Навіть в українській мові у повсякденному житті можна зустріти такі приклади: *все'дно – все одно; до'дного – до одного* [2,100-113].

Апокопа – упущення фонем (графем) у кінці слова. Також використовуються переважно у повсякденному житті. В українській мові: *раніш – раніше; чимдуж – чим дужче; кае – каже; тра- треба; зара – зараз*.

Епентеза – ще один із засобів вираження експресивності фонологічними засобами. Він полягає у вимовлянні стороннього звуку. Як відомо, в різних мовах є багато слів, які складно вимовити, використання епентези зручне, бо поєднує вимову таких слів і спростовує слова при вимовлянні їх у повсякденному житті. Але хоча цей прийом порушує літературні норм, його інколи все ж таки використовують і у художній літературі. Наприклад: *le merde* замість *merde*; *ведмідь* – *медвідь*; *тарілка* – *талірка*.

Ще одним цікавим фонологічним прийом є **ономатопея**. За допомогою ономатопеї імітуються реальні звуки, які промовляють певні референти, але у різних мовах вони різняться. Наприклад, французький півень

голосить не так, як російський чи німецький. Французький півник голосить «**cocorico**», німецький «*kikeriki*», а російський «*coucarecou*».

Ономатопея використовується в рекламах у всіх мовах. Наприклад: в англійській мові: «*Crisco – the best quality for the best price*» – назва імітує хруст печива, в іспанській мові звук удару або падаючого предмету «*Y zas!*», в російській та українській мовах «*бах!*» [2,114].

1.3.Вираження експресивності морфологічними засобами

До морфологічних засобів відносяться: рід та число, суфікси, префікси та закінчення, телескопія, аббревіатури та скорочення. І звичайно ці засоби допомагають у вираженні експресивності, як в усному та і в писемному мовленні.

Морфему не слід розцінювати, як частину слова, яка має форму, але немає значення, бо якщо розглянути морфему детальніше, ми зрозуміємо, що вона має рід, відмінок, число, і являється значущою частиною. Граматичні категорія, такі як, суфікси, префікси, закінчення, корінь в процесі комунікації утворюють різні стилістичні відтінки та збагачують мову почуттями [2,120].

Наприклад, для більшості мов категорія роду має велику стилістичну роль. Найбільш широким використанням цієї категорії є вживання жіночого роду замість чоловічого. В українській та російській мові зустрічаються випадки

«*мой заяц*» «*мой хороший друг*» – звернення до хлопця ; «*дівчинка ти моя*» – звернення до жінки. Такі звернення характеризують відношення до людини, а стилістична тональність вказує на інтимну близькість. Вважається, що слова, які мають два роди у літературній мові використовується тільки один, чоловічий. А жіночий рід використовується у розмовному стилі [4,23].

Кожна мова має свої особливості, тому не варто вважати, що такі критерії відносяться до будь-якої мови. Ось у французькій мові навпаки використовують жіночий рід у літературі. Наприклад, слово «*docteur*» чоловічого роду, але для лікарів - жінок використовують «*doctoresse*». Раніше форма цього слова у жіночому роді викликала іронію, причиною цьому було відношення до жінки в французькому суспільстві, принаймні сьогодні, це слово не несе у собі негативний відтінок. В російській мові, навпаки, слово «*доктор*» чоловічого роду вживається коли звертаються до жінки, а ось слово «*докторша*» жіночого роду використовуються для створення соціальної характеристики персонажа або особи.

Використання роду, як один із морфологічних засобів є прискіпливим у різних мовах. Як видно, з прикладу вище, в залежності від вибору роду при вживанні професій та посад змінюється значення та відтінок. Це залежить від стереотипів, які устаткувались у різних соціумах, але не слід забувати про те, що професії та посади в наш час не є виключно жіночими або чоловічими, гендерних розмежувань майже не існує в цьому питанні.

Що стосується англійської мови, то там не має розмежування категорій роду, але щоб запобігти підозрам дискримінації жінок, в англійському суспільстві вживають нейтральні номінації : *businessman – manager, business – executive, chairman – chair, chairperson, spokesman – representative spokesperson, policeman – police person*. Категорія роду дає про себе знати, не дивлячись на те, що вона відсутня в англійській мові, такі слова, як: *sun, time, love, beauty, death*, вважаються чоловічого роду, а таких, як *moon, spring, life, art*, жіночого роду. Ця особливість англійської мови робить її експресивною та образною, особливо у художній літературі та поезії [2,122].

Щодо стилістичної функції числа в англійській мові, то вона схожа с французькою, російською, українською мовами. Слово «*money*» в

англійській мові – однина, а в російській та українській – множина. Теж саме можна сказати про слово «clothes». Такі абстрактні поняття, як дружба, кохання, гнів, боротьба – завжди вживаються в однині, а в англійській, французькій та іспанській мовах вживається у множині. Наведемо приклад реченнями: «*Men's friendships are deeper than women's friendships*» (J.Braine); «*All her struggles are fears and labours in rain and cold had been waisted*» (J.Galsworthy).

В залежності від вибору роду та числа, використовується художній прийом – селепсис, який використовують класики, сучасні автори та журналісти. Він показує з'єднання одного присудка з кількома підметами, тим самим висвітлює комічний ефект. Наприклад: «*Demain viendra l'orage, et le soir, et la nuit*» (V.Hugo); «*Новую Золушку канала «1+1» зовут Петя*»; «*Вчитель і його помічники-учні вирішив упорядкувати ділянку землі для оранжереї*» [2].

Багато вчених почали цікавитися словотворенням в минулому столітті. К. Цимлеф аналізував систему префіксального словотворення в англійській мові. Б. Браус вивчав суфіксальне словотворення у російській та українській мовах. Всі дослідження внесли немалий вклад в стилістику. Нині дотримуються ономастичного підходу при вивченні будови слів. Цей підхід доводить, що суфікси, префікси та закінчення займають не останнє місце в створенні стилістичної інформативності мови та її експресивності. [10,40]

Російська мові неабияк багата суфіксами. Їх вживання показує ставлення до адресата чи то в усному, чи то в письмовій комунікаціях. Наприклад:

«*Машенька, Машутка, Машечка, Машуня; девушка, девочка, девонька, девчушка, девченка, девченокка*». Англійська мова значно програє: *little cat, dear little cat, dear little, dog*. Українська мова не уступає російській при комунікації: *здоровий, здоровенький, здоровісенький, здоров'яга; чобіт,*

чобіток, чоботище.

Але, не дивлячись на розбіжність та унікальність вище зазначених мов, у них є спільне. Наприклад: в англійській мові суфікс *-ish* вживається, щоб показати відтінок зневажання: *lookish, womanish*. В українській мові суфікс *-ува*, аналогічне має значення. Наприклад: дурнуватий, дивакуватий, підстаркуватий.

Префікси, як правило, не змінюють лексичного значення слова, але додають йому стилістичних відтінків. Такі префікси, як: *-екстра, -ультра, -міні* – утворюють слова наукового стилю і надають експресивності. Наприклад: *екстракласное платье, ультрамодній звук, міні-юбка, макси-юбка, екстравагантність звучання*. В українській та російських мовах крім загальноживаних префіксів, часто зустрічаються словотворення, такі як: «*златокудрий*» – поетичне слово; «*зубоскал*» – розмовний стиль; «*словообразование*» – науковий стиль [2,128].

В цілому доречно сказати, що стилістична роль префіксів слабша ніж суфікси, хоча вони також передають експресивність в мовленні. Але у зв'язку з тим, що їх невелика кількість, широке використання їх неможливе.

Телескопія – це один із прийомів, який є дієвим у стилістичному словотворенні нових слів. Тобто, за допомогою двох або більшою кількістю слів утворюється нове. Якщо в українській та російській мові, такий прийом використовується в науковому стилі, то в англійській мові – у художньому та розмовному [2,143].

Слід зазначити, що хоча цей прийом і висловлює експресивність у мовленні, він майже завжди знижує відтінок слова. В художньому стилі, такий прийом взагалі відображає вульгарність та зваженість. Приклад з французької мови:

«*Le remplaçant était trouvé, un grand garçon, ni beau, ni laid, barbichu et maigre*». (Huysman). В цьому виразі *barbichu* = *barbu* + *moustachu*, тобто *вусатий* та *бородатий*, розуміються неоднозначно, але допустимо по смислу з *вусами та бородою* [2,394].

Англійська мова даний прийом використовує також для наукового стилю. Наприклад: *interaction, communication, communiversation*. Але такі слова змінюють значення. Ж. Дюбуа використовував телескопію для своїх юмористичних текстів.

Абревіатури та скорення, ще один із морфологічних засобів, які можуть передавати експресивність при комунікації. Часто можна почути або прочитати слова або їх «частини», та зрозуміти їх значення за допомогою контексту. Наприклад: «*телик*» - замість телевізор; «*велик*» - замість велосипеда; «*баскетик*» – замість баскетболу.

Абревіатури та скорення стали більш продуктивними в кінці 20 століття, і це пов'язано з науково-технічним прогресом. Вони поділяються на три типи:

Загальноновживані стилістично-нейтральні слова. Наприклад: *taxi, cinema, metro, velo, style, auto*— ці слова витіснили звичайні похідні форми.

Вираження стилістичної характеристики розмовним стилем. Наприклад: «*cine*» - *cinema*; «*moto*» - *motorbike*; «*prof*» - *professor*. Прості, жаргонні та арготичні абревіатури.

Враховуючі те, що кожна мова здатна до «економії» слів та виразності, абревіатури та скорочення дійсно є доречними та зручними. Деякі вчені не називають такі скорочення «нормальними», але, коли необхідно передати важкі слова, словосполучення та експресивність в різних стилях, цей прийом дуже вдалий.

1.4.Вираження експресивності лексичними засобами

Слово - це одиниця комунікації в будь-якому мовленні та в будь-якій мові. Слово як засіб, яким постійно користуються в процесі свого функціонування, може «зношуватись», тобто образи та значення, які передає слово з часом нейтралізується, втрачають сенс, яскравість, стають банальними та не експресивними. З часом у мові зникають такі слова та з'являються нові. Згадаємо вислів В. Маяковського: «Каждое чувство, каждый предмет вырастает вон из одежды слова. Одежда треплется. Надо менять».

Слово дійсно є основним засобом стилістики, тому різні вчені та поети вивчали вживання слів і продовжують дослідження до сьогодні. Магічну силу слова висловлювали в різних оригінальних метафорах. Наприклад:

The worry plate is never empty- «Без проблем не живешь».

Climb down from / get off that high horse! – «Понизьте требования!». *Огнем душа твоя полна* (М.Ю. Лермонтов)

Глаголом жги сердца

людей(А.С.Пушкин)[13,17].

В сучасній французькій пісні, співається:

La saveur des choses est déjà dans les mots – «вся краса зосереджена в словах»

Слова класифікуються по різним критеріям, але с точки зору стилістики їх поділяють на три великі класи – літературну, нейтральну та розмовну лексику.

Літературна лексика охоплює літературу, поезію, науку,

документалістику. Розмовна лексика – це мова різних субкультур, а нейтральна також наповнює себе різними елементами певних культур. В свою чергу ці класи слів поділяються на чотири розряди по іншим критеріям, і вони відіграють неабияку роль в стилістиці. [6,40-49]

1) Засоби вираження експресивності основані на словникових та контекстуальних значеннях слів.

До них відносяться: метафора, метонімія, синекдоха, іронія.

Метафора — порівняння, розкриття сутності одного предмета або явища через особливості іншого. Наприклад:

My body is the frame wherein 'tis (thy portrait) held. (В.Шекспір)

Проста метафора побудована на зближенні предметів за однією ознакою. Розгорнута або розширена метафора складається з кількох метафоричних слів, які утворюють єдиний образ, доповнюючи та взаємопов'язані асоціативні зв'язки. Такий вид метафори притаманний художньому стилю, оскільки його мета створити туманність та неоднозначність в образі.

Метафора є одним із найпродуктивніших засобів збагачення мови, виявом мовної економії. Її універсальність має вияв у просторі й у часі, структурі мови та в її функціонуванні [2,303].

Метонімія – слово, значення якого переноситься на найменування іншого предмета, пов'язаного з властивим для цього слова предметом за своєю природою. (*wealth for rich people*). При метонімії простежується зв'язок між:

- автором та його твором (*слухати М. Лисенка (замість: оперу М. Лисенка)*)
- між предметом і матеріалом (*спортсмен узяв золото (замість: золоту медаль)*)
- між посудиною і вмістом (*випив склянку соку (замість: сік зі склянки)*)

- між місцевістю і людьми, які в ній перебувають (*об'єднана Європа заявила (замість: європейські країни, що об'єдналися)*)

- між дією і її виконавцями (*ревiзiя виявила (замість: члени ревiзiйної комiсії)*) Такий прийом вираження експресивності, на перший погляд, має схожість з метафорою, але їх не слід плутати, оскільки метафора — ґрунтується на схожості, а метонімія - на суміжності та асоціативному об'єкті.

Приклади на англійській мові:

The hall applauded. – Зал привітствовав (*мається на увазі не приміщення, а глядачі, які перебувають у залі*)

The bucket has spilled. – Ведро расплескалось (*мається на увазі не “відро”, як предмет, а вода в ньому*) [2,313].

Синекдоха (synecdoche) – це перенесення назви з одного предмета на інший за кількісним співвідношенням між ними. Синекдоха - різновид метонімії. Наприклад:

The buyer chooses the qualitative product. – Покупець вибирає якісні товари. (*“buyer” – покупець, мається на увазі, всі покупці в цілому, а не одна певна людина*)

Іронія – спосіб вираження думки, коли слово чи висловлювання контекстуально набуває значення, протилежного буквальному змісту. Тобто це глузування, висловлене за допомогою інакомовлення, осуд і заперечення, яким надано вигляду схвалення й згоди. Тобто, цей прийом оснований на запечені та протиставленні [2,331].

Головною метою іронії — створення юмористичного ефекту.

Наприклад: *She turned with the sweet smile of an alligator.* *Она повернулася со сладкой улыбкой аллигатора.*

Але інколи іронія може бути жорстокою, в цьому випадку, велике

значення має інтонація мовці, який демонструє невдоволення, роздратовування або жалість. Наприклад:

«How clever it is» (“clever» – має зворотне значення, тобто “stupid”)

2) Засоби вираження експресивності вираженні протиставленням логічних та емоційних значень.

- **Вигук** — один із прийомів лексичного способу вираження експресивності. За допомогою вигуків виражається почуття мовця, і вони мають функцію — емоційної емфазі.

Оскільки вигуки не називаються предмет або дію, очевидно, що вони не являються самостійною частиною мови. Залежні частини мови виражають відношення між словами в реченнях і слугують для поєднання речень між собою, вигуки не мають такої функції.

Наприклад :

В російській мові: “ах!,ух!,фух!,ура!,айда!,тьфу!”; а англійській мові: “damn, tut-tut, pff, dear, oh ,bravo!”

- **Епітет** – це слово чи словосполучення, завдяки особливій функції в тексті, допомагає слову набути нового значення або сенсового відтінку, підкреслює характерну рису, визначальну якість певного предмета або явища, збагачує мову новим емоційним сенсом, додає до тексту певної мальовничості та насиченості. Емоційне значення епітету супроводжується логічним значенням, або існує як єдине значення в слові. За допомогою епітета досягається бажана реакція на висловлювання з боку читача [2,319].

В англійській мові, як і в інших, часто використання епітетів створює стійке поєднання при використанні конкретних визначень. Такі поєднання з часом стають фразеологізмами. Головна стилістична функція епітету — виявити індивідуально- оцінювальне ставлення до предмету, думки,

людини, тим самим роблячи мову яскравіше. Наприклад:

-silvery laugh – сребристый смех; a thrilling tale волнующий – захватывающий рассказ; a sharp smile - острая улыбка; a penetrating look – проникающий взгляд.

3) Засоби вираження експресивності при взаємодії двох одиниць з лексичними значеннями вживаних в контексті

- Порівняння (*simile*) – це два поняття, у якому один предмет, подія зіставляються з іншими, у яких ці особливості виявлені різко, яскраво. В англійській мові, при порівнянні використовуються такі поєднуванні фрази: *as, such, as, as if, like, seem*. Наприклад:

Порівняємо ці два речення. “My verses flow like streams – My verses flow in streams.” У першому реченні слова “verses” і “streams” при вживанні мають своє основне значення. В другому реченні слово “verses” вживається у предметно-логічному значенні, в слово “streams” вживається для поєднання та взаємодії цих двох значень: предметно-логічному та контекстуальному [2,297].

- Перифраз (*periphrasis*) – описово виражає одне поняття за допомогою декількох. Наприклад:

The big man upstairs hears your prayers. Большой человек наверху слышит твои молитвы (под большим человеком подразумевается Бог).

- Гіпербола (*hyperbole*) – засіб вираження експресивності за допомогою перебільшення. В цьому прийомі реалізуються одночасно два значення: основне, предметно-логічне значення слова та контекстуально-емоційне значення слова. Наприклад:

I have told you it a thousand times. Я говорил тебе это тысячу раз.

Доречно зазначити, що у повсякденному житті такий прийом часто зустрічається, і іноді вони називаються розмовними гіперболами.

Наприклад:

I beg a thousand pardons; scared to death; tremendously angry; immensely obliged; I'll give the world to see him[2,325].

- **Літота (litotes /understatement)** – протиилежний прийом гіперболі, тобто художнє зменшування величини, сили, значення зображуваного предмета чи явища. Наприклад:

a cat-sized horse лошадь размером с кошку; Her face isn't a bad one. У неї неплохое лицо (вместо "хорошее" или "красивое").

- **Оксюморон (oxymoron)** – поєднанні протилежних за змістом, контрастних понять, які спільно дають нове уявлення[2,342]. Наприклад:

The suffering was sweet! Страданье было сладким!

- **Каламбур, гра слів (pun)** – стилістичний прийом, який будується на використанні омонімії або паронімії, будь-які форми полісемантичності; часто вживається в комічному та сатиричному контекстах [2,348].

Наприклад:

What is the difference between a schoolmaster and an engine-driver? (One trains the mind and the other minds the train.)- В чём разница между педагогом и машинистом? (Один ведёт наши умы, другой умеет водить поезд).

1.5. Вираження експресивності синтаксичними засобами

Традиційно синтаксичний рівень виражається двома одиницями – словосполученнями та реченнями. Загалом, їх структура в усіх мовах однакова, але окремі елементи їх організаційної та семантичної структури залежить від етносу та відображають менталітет та дух нації. Ці особливості викликані, як зовнішніми, та і внутрішніми факторами, що

відображаються з часом в стилістичних висловлюваннях. Якщо структура словосполучення або речення відхиляється від норми, тобто знаходиться «не на своєму місці», то з'являється додаткова семантико-стилістична конотація [29,127-128]. Наприклад: *She is not sick, Mrs Leibowitz. Sick she is. Zat is one sick baby. I know from sick babies. (F.McCourt).*

При вираженні експресивності в мовленні за допомогою синтаксичних засобів частіше використовують інверсію, спонукальні форми речень та інше. Такі синтаксичні конструкції, як правило, прості і легко сприймаються адресатом в розмовному стилі. Для вираження експресивності також характерне використання односкладних особових речень та безособових речень, за допомогою яких можливо не вказувати особу, про яку йдеться

Складні синтаксичні конструкції характерні великими обсягами з багатьма граматичними зворотами. В таких конструкціях буває складно зрозуміти сенс. Як правило, складні синтаксичні конструкції притаманні юридичному стилю або особливому творчому стилю письменника. Відомі художні твори, в яких немає жодного розділового знаку, або такий стиль притаманний Є. Хемінгуею тільки після 128 слів, у Н. Мейлера після 631, а у Дж. Джойса лише після 45 сторінок. Літературна критика зауважує, що Дж.Джойс копіює мову художньої літератури ХХ ст., його роман «*Finnegan's Wake*» (*Поминки по Фіннегану*) – це синтез літературної англійської мови першої половини минулого століття, в ньому відображається індивідуальне вживання подовжених форм дієслова. Дивакуватий стиль Джойса - це модель літературної мови того часу, і автор, надавав такій моделі головне значення, а його роман яскравий приклад індоєвропейського тексту, в якому схрещується світова та ірландська культура. В «*Finnegan's Wake*» вжито більш 60 мов, серед яких навіть слов'янський тип мовлення. Загальноновживані поняття, такі як домівка, любов, віра, душа та інше. Наприклад: *dom, podushka, skatert,*

vjeras, zirkuvs, obras, icinistase [39;37,268].

Також активно використовується експресивний синтаксис до якого входять номінативні, поєднувані та питальні конструкції. Номінативні конструкції притаманні поетичному синтаксису на початку ХХ ст., вони слугують ефективним лексико-семантичним засобом створення ритмічно-інтонаційному та стилістично-поетичному твору. Наприклад, твір «*The Daring Young Man on the Flying Trapeze*» В. Сарояна:

Horizontally wakeful amid universal widths, practicing laughter and mirth, satire, the end of all, of Rome and yes of Babylon, clenched teeth, remembrance, much warmth volcanic the street of Paris, the plains of Yericho, much gliding as of reptile in abstraction, a gallery of watercolor, the sea and the fish with eyes, symphony, a table in the corner of the Eiffel Tower, jazz at the opera house, alarm clock and top-dancing of doom, conversation with a tree, the river Nile, the roar of Dostoevsky, and the dark sun.» – Як бачимо, уривок твору складається з номінативних односкладних речень людини, яка ось-ось помре [28,124].

Як правило, порядок слів в реченнях визначає стилістику висловлювань і слугує основою стилістичних фігур, тобто базових засобів експресивного синтаксису. Слід зазначити, що в романських та германських мовах переважають лінійно-структурні речення, і такі речення вважаються нормою. Якщо речення не відповідає нормі, то на ньому акцентують увагу. Слов'янські мови зазвичай в таких випадках використовують інтонацію (наголос) [38,25].

Синтаксичний фрагмент у мовленні створює відчуття свободи та невимушеності під час комунікативного акту – чи то під час розмови, чи то у творі. В цілому для синтаксиса характерний стиль, в якому він використовується, якщо це наприклад, публіцистичний стиль, то вживаються часто повторення та синтаксичний паралелізм. В конкретному

стилі під час вираження експресивності часто допускаються відхилення, які подібні розмовному або побутовому стилю (спростування речень, неповні речення, речення з одним словом). Допустимі відхилення в різних стилях мовлення звичайно спростовують норму синтаксичної структури. Така проблема виникає із-за багаточисленних жанрових публікацій та виступів у різних сферах життя, і це безперечно суперечить цільовій, функціональній та суттєвій задачі у вираженні експресивності синтаксичним способом.

Далі розглянемо найчастіші вживання експресивних засобів на синтаксичному рівні.

Інверсія – стилістична форма, яка має латинське походження (*inversio*). Вживається в нормованій синтаксичній структурі висловлювання, додаючи йому певний логічний-семантичний експресивний відтінок. Інверсія може виступати будь-яким членом речення [4;2,272]. Наведемо приклад українською мовою:

Оповідання він написав чудовий вірш (інверсія прикметника);

З радістю було сприйнято це оголошення (інверсія прислівника);

Не сподіваюсь на його вихованість (інверсія присудка).

Багато вчених трактують поняття інверсії по різному, наприклад В.Н.Комисаров, зазначає, що інверсія – це відхилення від звичайного порядку слів у реченні, і використовується, як ефективний спосіб вираження емоційної характеристики висловлювання [18,147].

А.І.Гальперін стверджує: «В інверсійному порядку членів речення акцент робиться на новій інформації, такій як присудок або доповнення. На перше місце у реченні ставиться доповнення, а потім присудок, тому на доповненні робиться акцент». Зі сказаного, можна зробити висновок такий: інверсія - це переміщення слів або фраз на початок або в кінець речення, тим самим змінивши його синтаксичну структуру. Коли таке переміщення

не порушує синтаксичну норму будь - якої мови, то ніякого стилістичного ефекту не відбудеться, тобто, при вираженні експресивності шляхом інверсії обов'язково порушується синтаксична норма висловлювання. При порушенні висловлюванню надається певний емоційний відтінок. Насамперед, в основі інверсії входить виділення будь-якого елементу переставляючи його на інше місце, щоб привернути увагу читача або слухача [2,275].

Візьмемо до уваги роботи А.І Смирницького, який каже, що інверсія буває повною та частковою. Це безпосередньо залежить від дієслова, чи є він головним, чи допоміжним [48].

Якщо інверсія повна, то підмет вживається після присудка, якщо часткова- перед підметом вживається допоміжне дієслово.

Down the frozen river came a sledge drawn by dogs – повна інверсія.

Часткову інверсію в англійській мові зустрінеш набагато частіше, ніж повну, тобто коли присудок не повністю відноситься до підмета, а лише частково, за допомогою допоміжного дієслова, наприклад:

Never has the boy seen such things. – часткова інверсія.

Допоміжне дієслово «do» в англійській мові, дає можливість поєднувати несумісні речі, з одного боку інверсію, а з іншого, прямий порядок слів у реченні. Наприклад:

Do you see this?

Інверсія присутня в усіх питальних речення в англійській мові, бо вона належить до граматичного засобу. Питання зазвичай починаються з допоміжного дієслова, а це вже є частковою інверсією, як виняток, питання до підмета. В англійській мові таке питання починається зі спеціального слова, а тільки потім пишеться підмет, наприклад:

Whose key is lost.

Дієслова «to be, to have» мають неоднозначність, якщо вони вживаються в смисловому значенні і пишуться перед підметом в питальному реченні, наприклад:

Is boy thirsty? [31,20-31; 2,278].

Інверсія може бути різною в комунікативному акті в залежності від ситуації. Найяскравіші її форми – хіазм, гіпербатон, зевгма.

Щодо до терміну «хіазм», вчені трактують його по різному. И.М. Астафьева та И.Р. Гальперін вважають, що це перевернутий паралелізм, і відносять його до синтаксичної інверсії. А.П. Сковородніков вважає, що це синтаксична фігура, в якій реалізується одночасно принципи повторення, інверсії та симетрії. М.Д. Кузнецов і Ю.М. Скребнев: «Хіазм - паралелізм додаючи повторення змінюючи при цьому синтаксичні повторювальні елементи» [28].

Поєднавши всі висловлювання, які є кожне по-своєму правильне, дамо визначення. **Хіазм** – цей різновид інверсії полягає у змінненні двох елементів у паралельних рядах слів та відноситься до морфемо - синтаксичного та семантико - логічного порядку слів у реченні. Яскравий приклад висловлювання К.С. Станіславського: «Умейте любити искусство в себе, а не себя в искусстве». Хіазм – одна із самих ефективних стилістичних фігур класичної риторики. По-іншому його називають «перевернутий паралелізм» або антистрофою. Ці назви хіазм отримав бо фрази містять зворотній порядок слів, які ґрунтуються на протиставленні. Приклад українською мовою: *Я молодий любов'ю до народу, я юність Вітчизни молодий.* (В.Сосюра) [2,284].

Зустрічаються хіазми, які підсилюють стилістичну тональність висловлювання завдяки анадиплосисом (andiplose), тобто повтором прикметника в кінці першого та на початку наступного речення [29,30].

Наприклад:

Найкраща людина та, яка живе своїм мозком та почуттями оточуючий, найгірша людина та, яка живе мозком оточуючих і своїми почуттями.

Хіазм доволі часто зустрічається в сучасній ліричній та народній поезії, в медійному стилі, особливо в заголовках та слоганах. Антистрофи не слід плутати з іронією, бо це два різних поняття, хоч і мають схожість. Легко сплутати ці поняття, коли у творі виражаються емоції героїв.

Також є такий різновид хіазму, який називається – хіастичний каламбур. Він показує змінення значень у реченнях або висловлюванні. Такий прийом часто згадується в жартах та публіцистичних стилях. Наприклад:

Тут, в Америці, дуже добре, всі дивляться телевізор. А там, де проживаю я, телевізор дивиться за вами.

Як висновок, хіазм, як стилістичний прийом вживається багатьма мовами, і широко використовуються всі різновиди хіазму в різних стилях мовлення. Вище показані приклади українською та російською мовою, але також наведемо приклад англійською та іспанською мовою. Приклад іспанською мовою:

...y en orla negra de la esquila de Pio Tello y quiza en la iglesia, ni tiempo de confesarse tuvo....(M.Delibes) [2,407].

Приклад англійською мовою:

Halfway along the right hand side of the dark brown hall was a dark brown door with a dark brown settie beside it. After I had put my hat, my gloves, my muffler and my coat on the settie, we three went through the dark door into a darkness without any brown in it. (W.Gilbert) [29,31].

Наступна яскрава форма вираження інверсії – *гіпербатон*. Гіпербатон –

це фігура мовлення, при якій акцент на головну думку висловлювання робиться за допомогою вставлення її в початок або кінець речення, при цьому синтаксичний зв'язок може бути розірваний між підметом та присудком. В українській та російській мові частіше цей термін носить назву - анаколуф. Такий прийом застосується, як риторична фігура в літературних творах з метою побудити читача або слухача до роздумів. Наприклад в італійському прислів'ї:

Buona cosa – pensaci. – «Гарна думка- подумай над нею». Або в поемі англійського поета Джона Мільтона:

If you were there, what could it do? – Якщо б ви були там, щоб ви зробили?

Цей стилістичний прийом широко використовується в медійному стилі сучасних мов для передачі сарказму та іронії. Наприклад в українській мові:

«Мені соромно, як чесна людина», правильно побудоване речення, виглядало б так «Мені, як чесній людині, соромно». Як видно, даний стиль вживається не навмисно, то в структурі речення є помилка.

Зазвичай, гіпербатон властивий художній літературі різних епох, особливо це найулюбленіший прийом естетики бароко. Стилістичний прийом слугує для емоційного акценту, підсилення експресивності мовлення [29,35]. В залежності від контексту анаколуф вживається за для:

- упущення слів з речень, тим самим скорення їх;
- імітації розмовного стилю мовлення;
- акцентування на емоційності героя (частіше, хвилювання)
- створення комічності в тексті.

Наприклад: «...глядя на природу в окно, у меня слетела шляпа» (А. П.

Чехов)

Ще одна із форм інверсії, про яку необхідно сказати, *зевгма*. З грецької мови перекладається, як «зв'язок», це термін прийшов до нас з античної стилістики. Зевгма являє собою поєднання у функціональному плані семантико-синтаксичні не поєднувані елементи висловлювань. Наприклад:

Я больше всего люблю имя яблочный пирог и имя Роланд. (А.П. Чехов)
[29,37].

Даний стилістичний прийом є дуже цікавим, і багато поетів та письменників використовували його в своїх творах. Особливо, коли це стосується жарту, каламбуру, сарказму. Однорідні члени речення, які будучі однорідними по своїй структурі, часто подаються у творах в неправильному сенсі. Наприклад:

Михайловна сидит... в превосходном расположении духа и светло-зеленом платье» (Ф.М. Достоевський).

Як ми бачимо, такий прийом широко використовується російськими письменниками. В українській мові, яскравий приклад, можна привести із поеми «Зачарована Десна» О. Довженка, в якій пояснюється емоційний стан героя, який підсилюється використаним стилістичним ефектом.

Далека красо моя! Щасливий я, що народився на твоєму березу, що пив у незабутні роки твою м'яку, веселу сиву воду, ходив босим по твоїм казкових висинах, слухав рибацьких розмов на твоїх човнах і казання старих про давнину, що лічив у тобі зорі на перекинутому небі, що й досі, дивлячись часом униз, не втратив щастя бачити оті зорі навіть у буденних калюжах на життєвих шляхах» [29, 41].

В англійській мові, не так часто використовують цей різновид інверсії, тільки в експресивних цілях:

He took his hat and his leave. « Він забув свій капелюх та настрій»;
(Ch.Dickens) [29, 40].

He lost everything there was to loose: his friend, his purse, his head and finally his reputation – «Він забув, все що можна було- товариша, гаманець, голову і на останок, репутацію».

Еліпсис – ще один із синтаксичних засобів вираження експресивності у мовленні. В перекладі з грецької мови термін перекладається як «упущення» «нестача». Його вживання ґрунтується на упущенні певного члена речення (зазвичай, це присудок), але пропущений член речення легко відтворюється по смислу. Еліпсис вигідний в використанні, якщо необхідно динамічно та коротко висловитись мовцю [29,44]. Ситуаційний еліпсис в розмовному стилі повністю нормативний в усіх мовах. Наприклад:

«Are you going to the theater? –Yes, of course».

Важливо зазначити, що в розмовному стилі еліпсис не передає ніяких емоцій, а просто характеризує ситуацію, або ставлення до неї.

Якщо казати про використання еліпсису в літературному мовленні, то звичайно головною метою використання такого прийому і його мета - подіяти на читача силою мови. Багато прикладів є в літературі різних мов, розглянемо кілька з них. Приклад з англійської та іспанської літератури:

And oh! if e'er I should forget, I swear — But that's impossible, and cannot be. (Byron).

Chopos del camino

blanco, Álamos de la

ribera; espuma de la

montaña ante la azul

lejanía;

Sol del dia, claro d'ta

¡Hermosa tierra de España! (A. Machado) [2,408].

Динаміка в реченнях та її емоційна експресивність виражається яскравіше, якщо еліпсис поєднується з іншими засобами виразності, наприклад, різними способами повторень. Наприклад:

Кто – куда, а я – в сберкассе

А тут і Чіпка в хату. (П. Мирний).

В письмовій формі існують різні види упушень [2,280-284].

Переглянемо їх:

1. **Непрямий еліпсис.** Зустрічається тоді, коли назва предмету упушена, але всі здогадуються про що саме йдемо мова, і всі розмови відбуваються навколо цього предмету. Яскравим прикладом непрямого еліпсису, є вірш, автор Thomas Hood:

No sun—no moon!

No morn—no noon

No dawn—No sky

no earthly view—

No distance looking blue—

No road—no street

no “t’other side the way”

No end to any Row

No indications where the Crescents go

No top to any steeple

No recognitions of familiar people

No courtesies for showing ‘em

No knowing 'em!

No traveling at all

no locomotion,

No inkling of the way

no notion

“No go”—by land or ocean

No mail—no post—

No news from any foreign coast—

No park—no ring—no afternoon gentility

No company—no nobility

No warmth, no cheerfulness, no healthful ease,

No comfortable feel in any member

No shade, no shine, no butterflies, no bees,

No fruits, no flowers, no leaves, no birds,

November!

2. Ситуативний еліпсис. Це не просто упушення слова, або словосполучення, фрази. Компенсація упушення відбувається жестами, вигуками. Наприклад:

....ah, that is impossible! How can this be? Oh, what will happen now?

3. Психологічний еліпсис. Тут упушення може означати брехню, натяк, секрет. Наприклад, якщо розмова йдеться між двома особами, але навколо багато людей, і необхідно приховати якусь інформацію, але це може призвести до неочікуваного результату. З іншого боку, двоє людей, які добре знають один одного, їм не потрібно висловлюватись «повністю», бо розуміють один одного з півслова. Наприклад:

Я не Ганна, не наймичка. Я... - та й замовчала (Т. Шевченко).

Термін еліпсис, як видно вище популярний у використанні в усіх комунікативних актах та сферах життя різних націй. Ціль цього прийому

лише одна, висловити експресивність у мовленні. З наведених прикладів, видно, що даний прийом не складний, зрозумілий, його використовують в різних стилях мовлення, можна зазначити, що такий прийом широко використовується в театральних постановках, зайвий раз нагадуючи нам, що сила слова безмежна, і якщо вміти правильно навіть «змовчати», то все стане зрозумілим.

Висновки до 1 розділу

Експресивність – це семантична категорія, тобто, при появі експресивності в реченні або словосполученні поняття стає ширшим та ускладнює його, тим самим змінюється смислова структура, додаються смислові відтінки. Елементи, які мають оцінювальні- характерні властивості важливі при використанні експресивності в тексті або мовленні.

Вчені виділяють такі види експресивності:

- образна експресивність
- експресивність перебільшення
- інгерентна експресивність
- адресатна експресивність
- смилова експресивність
- денотативна експресивність
- контекстуальна експресивність
- мовна експресивність

Кожен із цих видів унікальний по-своєму та утворюється за допомогою певного контексту в залежності від актів комунікації.

Слід зазначити, що експресивність поєднує в собі такі елементи як: інтенсивність, емоційність, образність та оцінювальність. Але щоб досягнути експресивності у мовленні не обов'язково вживати всі ці елементи.

Особливістю вираження експресивності у мовленні є те, що вона може бути виражена різними рівнями одиниці мови. Таким чином, експресивні елементи утворюють не просто систему, а головну систему з другорядними підсистемами. Особливістю системи вираження експресивності можна вважати лексичні засоби, а синтаксичні засоби віднести до другорядних підсистем. Але вчені ще не дійшли до єдиної думки, тому можна знайти твердження, що синтаксичні засоби- є головною системою у вираженні експресивності, а лексичні відносяться до другорядних. Крім лексичних та синтаксичних засобів, є ще фонологічні та морфологічні засоби, які також необхідно брати до уваги.

До фонологічних засобів відносять інтонацію та гру слів. Алітерація, каламбур, афереза, оноματοпея, апокопа, епентеза – це одні із найяскравіших засобів вираження експресивності в усному та письмовому мовленні. До морфологічних засобів відносяться такі прийоми, як аббревіатура, скорочення, рід, число, телескопія – кожен із прийомів себе в собі свої особливості та виражає експресивність по-своєму.

Виразні лексичні засоби функціонують у мові для емоційної інтенсифікації вимови. Стилїстичний прийом – це цілеспрямоване використання мовних явищ, включаючи і виразні засоби. Між виразними (експресивними) засобами мови та стилїстичними прийомами мови важко провести чітку грань. У літературному творі автор оперує такими стилїстичними прийомами, як: метафора, метонїмія, синекдоха, іронїя, порівняння, гупербола, оксюморон, каламбур.

Синтаксичні прийоми – найважливій засїб вираження

експресивності у сучасній англійській мові. Найбільш ефективний синтаксичний засіб – це інверсія, яка може бути повною або частковою. В англійській мові переважно використовують часткову інверсію, яка зустрічається найчастіше у питальних реченнях. Крім того, слід згадати експресивний потенціал хіазма, гіпербатона, зевгми, еліпсиса.

Розділ 2. Художня реалізація експресивності у творах Джонатана Сафрана Фойера

2.1. Специфіка художнього методу та художні особливості романів Дж. Фойера

Джонатана Сафрана Фойера можна вважати сучасним письменником, оскільки його ім'я набуло популярності не так давно. Слід зауважити, автор відомий не тільки серед американського середовища, а й серед україномовних та російськомовних читачів. Біографія Дж. Фойера залишається загадкою для шанувальників, бо не дуже багато інформації є про дитинство та його творчий шлях. Чому саме такий талановитий сучасник не відкритий книголюбам, можна тільки гадати. Не зважаючи на те, що інформації про життя Дж. Фойера не багато, все рівно є цікаві елементи, які заслуговують уваги [62;63;61;65;64].

Джонатан народився в Вашингтоні, округ Колумбія в 1977 року в багатодітній єврейській родині. Мати народилася в Польщі після Другої Світової війни і провела своє раннє дитинство в таборі переміщених осіб у Німеччині. Вона має українське коріння, її родичі в 40-х роках мешкали в Луцькій області [53;60;67].

З ранніх років Сафран був вкрай чутливою та закритою дитиною. Одного разу після нещасного випадку на уроці хімії у хлопчика стався нервовий зрив, і цілих три роки його лікували та оберігали батьки [56].

Дж. Фойер захопився літературою будучи студентом Принстонського університету, записавшись на письменницькі курси. Ще тоді юнак мав цікаву манеру написання та найнеобхіднішу якість письменника – енергію. [40,31]

Першою нагородою був Університетський приз за найкращий твір про його дідуся по материнській лінії, якому вдалося вижити під час

Холокосту на території України. Для участі у конкурсі його спонукала вчителька письменницьких курсів.

Після завершення університету Джонатану Фойеру довелось працювати асистентом у морзі, продавцем у ювелірній крамниці, викладачем математики, службовцем архіву, літературним «негром». Цікаво є те, що всі професії, які він примінив на собі, детально проілюстрував у своїх написаних творах, його головні герої, висвітлюють деякі характерні риси автора [42,16-65].

Сафран Фойер в своїх інтерв'ю часто згадує сімейну легенду, в якій йдеться про жінку, яка врятувала дідуся Джонатана по материнській лінії від нацистів. Її ім'я для онука залишилося невідомим, але у 1999 році після закінчення університету він мандрував західною Україною, щоб відшукати згадку про його дідуся та рятівницю [62].

Таким чином, твір став романом «Everything is Illuminated», який був опублікований видавництвом Houghton Mifflin в 2002 році. Ця книга принесла молодому письменнику неабияку славу та дві премії [57]. В 2005 році був опублікований другий роман автора «Extremely Loud and Incredibly Close», який підтвердив його популярність.

Джонатан Сафран Дж. Фойер – лауреат численних літературних премій, включаючи Премію газети «Гардіан» за кращу дебютну книгу (Guardian First Book Prize), Національну премію за кращу книгу на єврейську тему (National Jewish Book Award) і нагороду «Молодий Лев» – Нью-Йоркської публічної бібліотеки (New York Public Library Young Lions Prize) [53;60;67].

На сьогоднішній день Дж. Фойер є одним з найбільш обговорюваних романістів останнього десятиріччя. І справа швидше не в змісті його творів, а в його незвичайному стилі і манері спілкуватися з читачами на сторінках своїх книг.

Поки одні прославляють Джонатана і вважають його генієм, а інші – засуджують його і його творчість, сам Фойер продовжує жити і працювати. В даний час письменник живе в Парк-Слоун в Брукліні, Нью-Йорк, разом з дружиною, письменницею Ніколь Краусс, і двома дітьми. Останнім часом Дж.Фойер працює над своїм третім романом про працівників моргу [71].

Роман «Everything is Illuminated» частково побудований на автобіографічному матеріалі та народився з твору, написаним Дж.Фойером в університеті. Робота присвячена життю Луї Сафрану, дідусю автора по материнській лінії, який мешкав на західній Україні, Луцької області та вижив під час Голокосту. Джонатан після навчання поїхав до України шукати свого предка, а точніше жінку, яка врятувала дідуся від нацистів, але фактично результатів поїздки не принесла, тільки істотно розширила початковий текст, який переріс в повноцінний цікавий роман [68;70].

Голокост – одна з головних тем, молоді персонажі озираються на трагедію через багато років. Цей роман показує, як дотик і до світової, і до сімейної історії формує ідентичність. Він показує, як і чому сучасне покоління американських євреїв згадує про життя своїх предків і розмірковує про Голокост [43,158-161].

У романі прослідковується чотири сюжетні лінії, і він ніби поділений на дві частини – реальну та історичну. Перша лінія написана у формі листів, в яких автор розповідає про американця єврейського походження, якого, як і автора, звати Джонатан Сафран Дж.Фойер. Він приїхав до України знайти жінку на ім'я Августіна, що врятувала його дідуся від нацистів під час Другої Світової війни. Все, що є у Джонатана, – це фотографія Августіни і назва містечка- Трачимброд. Його супроводжують одесити - перекладач Алекс, від імені якого ведеться ця історія, нібито сліпий дід та «анормальний» пес Семм Девіс Наймолодший [33;35;41].

Друга сюжетна лінія – історія про Трачимброд та сім'ю Джонатана

до моменту зниження містечка нацистами. Тут Дж.Фойер приділяє багато уваги не тільки основним подіям, а й опису населеного пункту, традиціям, фольклору.

Третя сюжетна лінія про Алекса, ця частина роману написана також у формі листів Алекса до Джонатана після їх спільної подорожі. У посланнях він обговорює саму подорож, події, які відбувалися, та ставлення до них. Четверта лінія роману – відповіді Джонатана на листи Алексу.

Складається враження, що цей роман – це книга в книзі. За ексцентричною розповіддю ховається зворушлива історія про сім'ю і предків. Дж. Фойера переконаний, що гумор – єдиний правильний спосіб розповісти сумну історію. Автор вважає, що не варто боятися ні гумору, ні правдивих істин, слід боятися тільки нудьги. Тому, цей роман не тільки про Голокост, тяжку війну, та людину, яка несе провину та біль через все своє життя, а й дотепна серйозна розмова з читачем, яка торкається самого серця [68;70].

Варто сказати, що Дж.Фойер у романах «Everything is Illuminated» і «Extremely Loud and Incredibly Close» виступає як символіст. Весь текст пронизаний знаками, образами, уривками внутрішніми монологами, записками, сторінками з щоденників, думками померлих предків. Книга дуже важка для розуміння та читання, бо логіка і лінійна розповідь – це занадто просто для автора, така дивна форма стала його візитною карткою. Форма дійсно привертає увагу, нею можна зачепити, так і відштовхнути читача. І можливо, цей прийом існує для того, щоб відштовхнути тих, хто не здатен побачити суть за формою, адже даний роман викликав багато критики [45,48-94;27,65-67].

Роман «Everything is Illuminated» був перекладений на 15 мов і розійшовся тиражем більше 1,5 мільйонів екземплярів, отримавши вітання

не тільки з боку провідних видавництв, а й від багатьох письменників, таких як: Джон Апдайк, Джойс Керол Оутс, Салман Рушді, Ізабель Алленде, Рассел Бенкс і Дейл Пек. Книгу Дж.Фойера називали роботою генія, і відзначали, що після її прочитання відношення до навколишнього світу стає інакшим [59].

З точки зору англійського мовлення, автор також зробив неймовірно, він ніби «розібрав» та «склав» англійську мову наново, щоб передати «зламану» мову героїв. Ця дивна інтонація, до якої слід читачеві пристосуватися, одночасно працює як комічний ефект, і дозволяє уникнути банальності в діалогі про важливі речі [17,106;15,117].

Цей роман на російську мову перекладав Василь Арканов, і йому довелося повторити «трюк» автора, в свою чергу «розібрати» та «скласти» російську мову, тому можна сміливо зазначити, що російською мовою роман став ще екстравагантнішим та сміливішим за оригінал [52]. Для виконання перекладу знадобилось два з половиною роки, бо робота над романом була хоч цікавою, але дуже складною та мовленево глибшою, ніж здається на перший погляд. Згодом роман перетворився у екранізацію, у 2005 році за мотивами твору був знятий однойменний фільм Львом Шрайбером [72]. Доречно зазначити, що на українську мову роман був перекладений Ростиславом Семкіним [59].

Щодо екранізації, слід зауважити, що багато сцен у фільмі вигадані, і у романі вони відсутні. Такий прийом, доволі часто використовують при екранізаціях щоб наситити фільм цікавістю та різноманітністю подій. При порівнянні роману з його екранізаціями стає очевидно, що у фільмах упущені інформативні та важливі речі, але вигадані сцени виглядають яскраво та доречно [72].

Наприклад: на вокзалі Алекс зустрічав Джонатана з оркестром. Такого в книзі не було, але ця сцена, як ніколи передає культуру

українського народу та щирю душу, яка завжди рада зустрічати гостей, американський глядач мабуть би висміяв таку поведінку, бо тут яскраво показана різниця менталітету. В книзі автор не згадує про пристрасть головного героя до колекціювання, хоча в фільмі це проілюстровано на кожному кроці. І знову американський менталітет та культура протиставлена українському менталітету та культурі, це є причиною виникнення непорозумінь. У романі не має сцени про нічліг у полі та зустрічі з хлопчачком - ці дві вигадки, роблять кінострічку більш цікавою для глядачів, і не несуть ніякого протиставлення сюжету або видозмінення його. А ось суттєво історична розповідь про Трачимброд, чомусь не розповідається у фільмі, хоча це і є основною ідеєю роману, яка не повністю відкрила істини глядачеві.

Після роботи над першим романом Сафрана Фойера, Василь Арканов неодноразово висловлювався, що перекладати цей роман було неабияк складно, і це його остання співпраця з книжками цього автора.[60;61] Не дивлячись на кропітку роботу, він знову погодився на переклад ще однієї книги Фойера «Extremely Loud and Incredibly Close», який по-своєму був зворушливим, винахідливим та оригінальним [34;36].

Доторкнувшись до головної трагедії минулого століття, Джонатан Фойер ризикнув розповісти ще про одну рану. В основу другого роману «Extremely Loud and Incredibly Close» лягли трагічні події 11 вересня 2001 року в Нью-Йорку [49,33-39]. З «Everything is Illuminated» сюди перейшов важливий для ранньої творчості прийом Фойера: неправильність мовлення, яке повністю характеризує головного героя [17].

У романі прослідковується кілька сюжетних ліній, а саме про розпад сім'ї, про глобальну історичну подію і її вплив на подальше життя людей, про дитячу травму та шляхи її лікування. Цей роман можна віднести як “роман ініціації”, оскільки важливим етапом є перевтілення особистості від одного ступеню розвитку на інший [40].

Головним героєм роману є дев'ятирічний хлопчик Оскар Шелл. Його батько, Томас Шелл, загинув в одній з веж-близнюків 11 вересня 2001 року під час теракту. Розбираючи речі, Оскар знайшов у синій вазі ключ, вкладений в конверт зі словом «Блек», яке, ймовірно, означає прізвище. Хлопчик присвячує кілька місяців щоб відгадати останню залишену батьком загадку, але сам того не розуміючи, знаходить відповіді набагато більш серйозні питання, що стосуються, в тому числі, історії його родини. У пошуках правди, хлопчик пішки рушає до кожного дому, де мешкає «Блек», і його не турбує, що їх тисячі в Нью-Йорку і йому знадобиться вісім місяців.

Дізнавшись про задуми сина, його мати, міс Шелл, зателефонувала всім Блекам в Нью-Йорку і попередила про майбутню діяльність сина, пояснивши, що дитина важко переживає втрату батька, але заборонити йому шукати не може. Цікаво те що, більшість американців дуже зворушила ця історія, і вони дуже чемно спілкувалися з хлопцем і співчували, відповідаючи та всі його питання.

Під час своїх пошуків хлопчик зустрічається з багатьма людьми, які не схожі один на одного, у кожного своя історія, свої травми, трагедії, та своє життя. Неймовірно, як люди можуть бути так схожі і так різнитися між собою одночасно. Серед усіх опитуваних людей, ніхто з них не знав, кому належить той ключ, і які двері або що, він відкриває. Хоча хлопчику і було важно у своїх пошуках і з кожним новим знайомством він розчаровувався, йому довелося зустріти таких людей: незнайомий дідусь, який втратив сенс життя після смерті дружини. Молода пара, яка не змогла зберегти сім'ю, та була на шляху розлучення. Багатодітна мати, яка сама виховує п'ятеро дітей, і у неї дома дуже шумно і постійно дитячий сміх замінує плач. Самими зворушливими та дивними для Оскара, були чоловік та жінка, котрі так кохали один одного, що створили власноруч музей присвячений коханому.

З самого початку цієї історії, Оскар зустрів жінку на ім'я Еббі Блек, яка мешкала в будинку навпроти. І тільки в кінці роману, після кількох місяців пошуку, Еббі наважилася сказати, що вона знала кому належить цей таємничий ключ. Вона запропонувала спитати її колишнього чоловіка. Містер Блек розповів, що містер Шелл купив у нього ту синю вазу. Покійний батько Блека залишив йому там ключ від сейфу, але він дізнався це після того, як продав вазу.

Як виявилось, секрет лежав на поверхні, все було настільки просто, що абсолютно не вартувало таких зусиль. Але Оскар знайшов набагато більше, ніж йому здалося, наприклад, він познайомився з дідусем, котрий знімав кімнату у квартирі його бабусі, і як виявилося, то був його дідусь [40].

Маленька людина, яка не встигла за свої дев'ять років адаптуватися у дорослому світі, кожного дня відкривала для себе нове життя, перемагаючи всі свої страхи. Оскар дізнався, що на світі куди страшніше жити, ніж померти. Що на цій планеті є пригнічуюча самотність, необхідність боротися за своє існування, велика та щира любов, втрачені мрії та ілюзії. Дорослі більше не здавалися для хлопчика такими всемогутніми, він зрозумів, що в їхньому житті набагато більше проблем і неприємностей, ніж у житті дітей.

Головною ідеєю роману Джонатана Фойера «Extremely Loud and Incredibly Close» є те, що час неможливо повернути у зворотньому напрямку, і біль в душі людини, яка перенесла втрату, назавжди залишає шрам на серці, і не важливо, скільки тобі років – чи дев'ять, чи дев'яносто [46, 217- 230; 47].

Слід сказати, що стиль написання даного роману, та передача інформації читачу, як згадувалося раніше, дуже своєрідна. Під час читання, важко зрозуміти послідовність та взаємозв'язок, кожного раз автор описує

не тільки пригоди хлопчика, а постійно повертається до думок минулого. Історія пошуку переплітається зі спогадами про батька, повторюються повідомлення на автовідповідач, які батько залишив сину в день трагедії. Оскар нікому не розповідав про них, його це дуже бентежить. Дж. Фойер потроху домальовує деталі, щоб тримати в напрузі читача до останнього, щоб передати всю біль, яку відчуває головний герой. Джонатан повертає читача ще на п'ятьдесят років назад, щоб розповісти історії бабусі головного героя, про її дитинство, її чоловіка. Всі ці сюжетні лінії тісно пов'язані між собою, і плутають читача, але зацікавлюють ще більше і роблять картину більш об'ємною та мальовничою [50,93;41].

Слід відмітити оригінальне оформлення книги, в якій ілюстрації є ключовими елементами – вони розкривають таємницю, є послідовними, відображають описане та допомагають читачеві уявити себе на місці Оскара та відчути то тривогу, то радість, то біль чи розчарування. Ілюстрації були у вигляді ключів, вхідних дверей, отвір для ключів, вежі, фотографії людей з якими знайомився Оскар, візитні картки, елементи карт Нью-Йорку, фотографії будинків, а також в книзі є фотокартки Гамлета, котрий тримає у руках череп “Йорика” (мова йде, про п'єсу “Гамлет” Вільяма Шекспіра) [41,34,58]. Разом з дублюванням розвитку сюжету за допомогою малюнків, ніби головний герой створює альбом, Дж. Фойер знеособлює візуально роман та висвітлює загальновідомих та значущих персон в контексті світової історії і культури [34;36;41].

Роману було присвоєно такі премії: Бестселлер The New York Times (2005), Премія музею Вікторії та Альберта (2005), The Village Voice (2005), шорт-лист Дублінської премії (2006), Prix des libraires du Québec for Lauréats hors Québec (2007), Luisterboek Award (2009).[59;67] Екранізація роману вийшла у 2012 році та також була нагородження багатьма преміями, хоча відгуки до фільму були неоднозначними, рейтинг фільм склав 49 балів із 100 [73].

2.2. Засоби вираження експресивності в романах Д.Фойера «Everything is Illuminated» та «Extremely Loud and Incredibly Close»

При аналізі будуть використовуватись два романи на мові оригіналу «Everything is Illuminated» та «Extremely Loud and Incredibly Close», а також російськомовний переклад В. Арканова “Все освещено” та україномовний переклад Р. Семкіна “Все ясно”.

Фонологічні засоби вираження експресивності у творах Дж. Фойера

Детально розглянемо фонологічні засоби. До таких засобів відносяться інтонація та гра звуків. Проаналізувавши два романи, можна зробити висновок, що фонологічні засоби не ключові у цих роботах Дж. Фойера, і не тому що творам бракує емоційності, а тому, що емоції, які притаманні героям на сторінках книги передаються графічно правильно.

Дж. Фойер підібрав певні емоційно-забарвленні слова, які передають ту чи іншу ситуацію, або відношення до неї. Щодо інтонації, то звичайно вона присутня в двох романах і допомагає усвідомити виразність та підвищує зрозумілість мовлення, з урахуванням контексту. Насамперед, інтонація в творах відображається за допомогою розділових, питальних та окличних знаків. Тобто побудова складних речень, передача діалогу, прямого мовлення вимагає правильності на письмі, тим самим читаючи той або інший уривок романів, можна зрозуміти, яку емоцію героїв хоче висловити автор. Саму інтонацію читач формує у своїх думках, і сам вирішує та відбирає виразність речення або діалогу. Аналізувати інтонацію в друкованих виданнях цікаво, але у читача є вибір, яку інтонацію він “будує” у своїй голові, а це може не залежати від літературного матеріалу, а наприклад, тільки від настрою читача. Головне ж є те, які емоції передаються та сприймаються під час читання. Інтонація доволі складна для автора, порівнюючи з живими голосами, наприклад, у екранізаціях.

Дж. Фойер в своїх творах вдається зобразити інтонацію за допомогою паралельних конструкцій. В даному прикладі у романі «Everything is Illuminated» проілюстровано повторення останньої фрази, цей прийом має назву епіфора. Наприклад: “*Who asked you to speak? Did I ask you to speak? Did Mama ask you to speak? Did Grandfather ask you to speak?* - *Кто тебя спрашивал? Я тебя спрашивал? Может мать тебя спрашивала? Дед тебя спрашивал?*” (на початку роману головний герой Алекс втрутився у розмову батька та діда, таким чином, батько негативно сприйняв це, а можемо припустити, що озлоблено та обурившись зробив йому таким чином зауваження) [41,16] ; “*What’s your problem, Alex!* - “Проблеми, Алекс!”(не дивлячись, що речення побудовано як питальне, це окличне речення, яке було сказано дідом головного героя. Речення вирвано з контексту, в романі був описаний конфліктний діалог, і ця фраза є остання в розмові, бо стає зрозуміло, що конфлікт може перерости у бійку) [41,36] ; “*Shut up!* - *Заткнись!*” “*Bullshit - Херня!*”, “*That’s Bullshit. Go to hell?* - *Это херня! Иди к черту?*” (Головні герої Дж. Фойера у екстравагантному романі могли дозволити собі різні лайки, не дивлячись на орфографічні знаки, по смислу зрозуміло, що такі речення носять емоційний характер).

У романі «Extremely Loud and Incredibly Close» також знайдено приклади інтонації. Наприклад: “*Don’t walk out of this room, Oskar!* - *Не виходь з кімнати, Оскар!*” – Відбувалася сварка хлопчика з матір’ю, і син небажаючи слухати її розмови, просто тікав з кімнати. Цією фразою, зрозуміло, що мати все рівно бажає вирішити проблему, й емоційно кричить на хлопця. Те що, мати підвищує голос, видно по знаку оклику, та з контексту твору); “*You’re just stupid! It’s completely nonsensical! It’s just box! An empty box!* - *Ты глупая! Это была пустая коробка! Пустая!*”.(Це продовження сварки сина з матір’ю, але тут висловлюється хлопчик, він агресивно, з істерикою кричить на маму. Цьому свідчать знаки оклику,

контекст твору, та опис самих подій, під час промовляння цих слів хлопчик все зніс зі стола) [40,119;34,140]. Роман також має багато кліше, за допомогою якого автор передає експресивність читачам. Наприклад: “*You’ll gonna be fine - З тобою все буде гаразд* [40,118]. Такі кліше є нормальними для використання у повсякденному житті для американців, а не дивно, що за допомогою їх звертаються до дитини або дорослої людини.

Окрім читання двох романів на мові оригіналу і перекладу, був здійснений перегляд двох екранізацій. Як відомо, всі фільми основані на інтонаціях, бо таким чином передати емоції досить просто, наведені вище приклади є емоційними, сама ситуація під час яких відбуваються наведені та описані діалоги вище, у фільмах проілюстровані та передані акторами буде емоційно та виразно. Варто зазначити, що перший приклад в «*Everything is Illuminated*», де батько висловлюється та робить зауваження сину є дуже типовими для українців. Нагадаємо, що в цьому романі розповідається про американця, який подорожує Україною, головним героєм є Алекс, який мешкає в Одесі, а одесити дуже колоритні люди та кардинально різні за американців, тому такі “прикривання роту” з боку батьків дуже типові у поведінці українців [41]. Щодо прикладу у другому романі «*Extremely Loud and Incredibly Close*», у книзі описані дії героїв, а у фільмі їх реакція передана акторами, тобто наведені приклади є емоційними, та виражаються інтонаціями, в яких ми чуємо, а у фільмі і бачимо тривожність та агресію матері та розчарованого емоційного сина, який в екранізації зніс всі предмети зі столу та кухонної поверхні [40].

Наступним фонологічним засобом є афереза. Такий прийом експресивності, як виявилось, знайти не так просто, оскільки у романах Джоната Фойера все мовлення досить чітке та правильне, і герої його романів не мають ніяких відхилень у мовленні, щоб не промовляти правильно слова, таке б було можливо, якщо б герої гаркавили або заїкалися [72;73].

Але якщо звернути увагу на мову оригіналу та перекладу, був знайдений приклад у романі «Everything is Illuminated». Головний герой Джонатан шукав у західній Україні містечко, де мешкав його дідусь під час війни. У мові оригіналу воно звучить як “Trachimbrod”, звернемо увагу на звукосполучення “ch”- в російській мові, воно вимовляється як “ч”, тобто при перекладі це містечко повинно називатися “Трачімброд” [41]. У мові перекладу, ця назва перекладається як “Трахимброд”, тобто при перекладі одна фонема зникла і з'явилася інша [33;35]. Не будемо зосереджувати увагу, чи правильний переклад цього селища, чи адекватний він, просто прийmemo той факт, що назви не співпадають, бо зникла одна фонема, або перекладач її просто замінив та іншу, для читабельності. Цікаво те, що прочитавши книгу на російській мові, і ніколи не бравши у руки оригінал, завжди будуть вважати, що саме у селищі Трахимбод відбулася вся загадкова та трагічна історія. В той час, коли американські читачі та люди, які читали оригінал, впевнені, що події розвивалися в “Trachimbrod”. Таким чином, в одному з головних слів, навколо якого обернулася вся історія у романі «Everything is Illuminated», виникли цікаві неточності.

Упущення фонем в кінці слова називається апокопа. Насправді, цей прийом також був складним для знаходження, оскільки написання роману і ті якості, які дав автор героям, не дозволяють їм такі помилки у мовленні. Тобто, мається на увазі, що герої мають певні риси характерів, що не дозволяють їм робити навмисно помилки.

У другому проаналізованому романі «Everything is Illuminated», апокопу вдалося виявити. Річ у тім, що героїв, яких Дж. Фойер зіштовхнув в одному творі, а саме американець Джонатан та український одесит Алекс, різняться не тільки менталітетом, а й мовленням. Джонатан довершено знає англійську мову, і його мовлення досконале, чого не можна сказати про Алекса, не дивлячись на те, що він був перекладачем, який допомагав Джонатану орієнтуватися в Україні, його мовлення та

вимова дуже далека від оригіналу. Тому всі незрозумілі ситуації які були між ними, пов'язані насамперед з вимовою, це носить гумористичний характер, та сприймається як кепкування. Тим самим, автор не глузує над українцем, та не має на меті висміяти його, навпаки показує його безпосередність та щирість. Щодо апокопи, у романі описане знайомство двох героїв, і Алекс називає американця “Jonfe”, а він насправді “Jonathan”, тобто при вимові українця зникає фонема в кінці слова. Це яскраво видно у надрукованому романі як оригіналу, так і перекладу, тобто прослідковується, що юнак називає гостя не його ім'ям [33;35;41]. Це виглядає кумедно, особливо, коли Джонатан кожного разу його виправляє, а той не звертає увагу і продовжує називати його чужим ім'ям. До речі, було перевірено цей прийом за допомогою екранізації, при перегляді чуто два варіанти вимовляння ім'я, тобто правильне і неправильне [72].

Наступний фонологічний засіб при вираженні експресивності-ономатопея. Цей прийом передбачає імітацію реальних звуків. В першому романі Дж. Фойера «Everything is Illuminated», такий прийом був знайдений у діалозі між Алексом та Джонатаном, коли після знайомства, вони вирушили в дорогу. Одесит хотів бути ввічливим, привітним та записав американця, чи відпочивав він у дорозі, оскільки словникового запасу перекладачеві не вистачало, спочатку він намагався задавати навідні питання, а потім просто імітував звуки сну, тим самим виглядав в очах іноземця повним дурником. Наприклад: - “*Were you able a manufacture the “Zzz?” - “What?” - “The Zzz’s. Were you able to make “Zzz”” - I don’t understand” - “Repose. Did you repose?” - “Year, I reposed.”* (тобто, звук “Zzz” “Zzz’s”, який вивляв Алекс імітує хрипіння. Він намагався спитати, чи відпочивав під час переїзду Джонатан [41,68]. Розглянемо також, як в російській мові передається той самий прийом. У романі на російській мові, цей епізод був перекладений так: “*Хр-р-р- рапунчи-ки?*» — *спросил я. «Что?» — «Ты производил храпунчики?» — «Я не понимаю».* —

«Находит покой». — «Что?» — «Ты нашел покой?» — «А-а. Да, — сказал он.» (в російському варіанті також ніби перекладач проілюстрував імітацію храпу) [35,47].

У другому романі «Extremely Loud and Incredibly Close» також був знайдений приклад ономапеї. Був момент коли Оскар грав в гру асоціацій з незнайомцем. «Гра асоціація» – це така гра, коли називають слово і необхідно не думаючи відразу сказати свою асоціацію з цим словом. Коли вони грали в цю гру, вони називали взагалі незрозумілі слова один за одним, асоціації були дивакуваті. Наприклад: "Cool". - "School". - "Rejoice". - "Woof woof". - "Is it barking?" - "Never mind". ("woof-woof" в данному випадку імітує гавкіт собаки).[40,207] Розглянемо той самий діалог у російському перекладі : — «Классный». — «Школа». — «Ликовать». — «Гав-гав». — «Это лай?» — «Неважно».(тут також присутній прийом ономапеї, і “гав-гав” дійсно передається як гавкіт собаки.) [34,218] Ще один приклад: “I flipped back and pointed at, “Ha ha ha!” - Я отлистнул назад и показал на “ха-ха- ха!”” [40,25;34,21]. Необхідно зауважити, що дані приклади вирвані з контексту, тому аналізувати їх правильність, логічність, адекватність не варто, а потрібно звернути увагу тільки на певний прийом, який передає експресивність у романах.

Прийом вимовляння стороннього звуку називається – епентеза. Проаналізувавши два романи, цей прийом присутній тільки в одному, а саме в романі «Everything is Illuminated». Згадаємо, що цей роман, хоча і розкриває серйозні історичні теми, у ньому багато гумору, саме через різні прийоми гумору-експресивності передається трагічність роману. Тому саме в цьому романі переважають фонологічні засоби для вираження експресивності, тим паче не будемо забувати, що в тексті діалоги відбуваються між добре знаючим мову американцем, а українцем, який знає її трохи, саме тому виникають різні мовленево незрозумілі ситуації. Наприклад: “Why do you call her that? - What?- Saummy Davis Jr .Jr.”-

“Почему ты так ее называешь? -как?- Сэмми Дэвис Младший”. Мова йде про ім'я собаки, яка подорожувала разом з нашими героями. Насправді собаку звали *Sammy Davis Jr .Jr.*, тобто коли її ім'я промовляв американець, він вимовляв сторонній звук) [41,64;33,48]. Слід зауважити, що під час перегляду кінострічки, дійсно чути, що це ім'я звучить по різному від Алекса та Джонатана. Гадаю, те, що промовляння стороннього звуку американцем, залежить від того, що таке ім'я у собаки дуже дивне, і дивно що її назвали в честь співака, тим паче що повне ім'я цього співака – Samuel.

Ще одна епентеза прослідковується у цьому романі, під час обговорення відомого баскетболіста: “*Please tell me, is the Shaq also a Jew? - Who? - Shaquille O’Neal, the Los Angeles Laker?*”- “Скажи, а Шак- тоже єврей? - Кто? -Шак О’Нил, “Лос-Анджелес Лейкерс?”. (*Shaquille O’Neal - це американський баскетболіст, який свого часу грав за професійний американський баскетбольний клуб Лос-Анджелеса. Оскільки він був популярною особистістю, що його навіть знають у пост-радянські часи, при вимові його імені промовляли сторонній звук, на радянський манер, люди дійсно не знали як правильно промовляти його ім'я, і вимовляли мабуть так як це було освітлено в медіа, журналах, газетах. Саме тому, Джонатан не відразу зрозумів про кого йде мова.*) [41,69;35,58].

Морфологічні засоби вираження експресивності у романах

Дж.Фойера

Не менш важливими є морфологічні засоби для вираження експресивності у будь-якому творі, чи навіть кінофільмі. Як зазначено у першому розділі, морфологічні засоби виражаються за допомогою роду, числа, суфіксів, префіксів, які передають особливий відтінок слова, також до цих засобів відносяться телескопія, аббревіатура та скорочення.

Оскільки категорії роду в англійській мові не має, і такий засіб можна

виявити тільки за допомогою двох текстів, оригіналу та перекладу. Отож, були знайдені такі приклади у першому романі «Everything is Illuminated». Наприклад: “...this dog is driver’s *Seeing Eye bitch* - “...это сучка-повадырь нашего шофера” (опираючись на переклад роману “*Seeing Eye bitch*” перекладається як “сучка-поводырь”, тобто у перекладі використовується жіночий род собаки, хоча в російській мові “поводырь” чоловічого роду) [41,49;35,10].

Також слід зауважити, що в англійській мові розмежування категорії роду у професіях не має, щоб запобігти дискримінації жінок, тому завжди вживають нейтральні номінації, а у російській та українській мові таких тонкощів не існує, тому було зафіксовано це під час читання роману «Everything is Illuminated»: “*How much currency would a first-rate accountant receive in America?- I don't know. A lot, probably, if he or she is good. - She? Accountant woman?*” (“А сколько может зарабатывать первокласный бухгалтер в Америке? - Не знаю, наверное многое если он или она профессионалы. - Она? Бухгалтерша?)- яскравий приклад того, що в російській мові питання дискримінації не важливе, хоча можливо сьогодні воно і має сенс, але не в 93 році, на той час вже незалежній Україні, тим паче, по реакції Алекса, видно що гендерна нерівність присутня, бо він дуже здивувався, як жінка може бути бухгалтером [41,70;35,54].

Було зафіксовано ще один приклад категорії роду в цьому ж романі, але у перекладі. В даному прикладі показується неграмотність перекладача- Алекса, точніше так висвітлюється його переклад американцю. Наприклад: «*Мы его не варим*». — «*Что она говорит?*» — «*Тогда дайте ему капучино*». — «*Капучино мы тоже не варим*». — «*Что она говорит?*» — «*Она говорит, что сегодня особые мокачино, потому что они кофе*» (“*She says mochaccinos are special today, because they are coffee*”. В російській мові

“кава” має чоловічий рід, множина в даному слові відсутня, тобто допущено помилка у мовленні героя.) [35,156].

Стилістична функція числа в англійській мові виражається загальноновживаними поняттями, які мають однину, а в російській мові навпаки. При порівнянні оригіналу та перекладу роману «Extremely Loud and Incredibly Close» було знайдено такий приклад. Наприклад: “Я помнил, как он укладывал меня спать, и как кто-то говорил по-гречески на коротких волнах радиоприемника, и историю про Шестой округ.”-“I remembered him tucking me in, and us listening to a person speaking Greek on the shortwave radio, and him telling me a story about New York's sixth borough.” (словосполучення “shortwave radio” має інший переклад, який поданий у російському варіанті. Звернемо увагу що в англійському реченні вжита однина, а в перекладі множина “волнах радиоприемника”) [34,23;40,19].

Було виявлено, що у двох романах автор не часто використовував аббревіатуру та скорочення, але при перегляді кінострічок, хоча я і не аналізую їх, там багато є реклами, яка показана аббревіатурою на задньому плані, які перекладаються субтитрами, тобто можна вважати, що вони відіграють роль у створенні кінокартини, але чомусь при читанні оригіналу описання приміщень чи реклами не довелось зустріти. В романі «Everything is Illuminated» зустрілися такі приклади: “VIP; Anti-Semitic, N-word, D-word, auto, guys, Sammy Davis Jr.Jr.” (цікаво те, що скорочення N-word, D-word, означає “слово на N або D”, тобто американець у розмові з одеситом казав про те, що йому не варто вживати слова на ці літери по відношенню до когось, або взагалі в мовленні, бо це некоректно, і не гуманно) [33;35;41].

У всьому романі «Extremely Loud and Incredibly Close» прослідковувалось загальноновживане скорочення, але є типовим для

американців у побутовому діалозі “*mat, dad, grandma, guy, tae kwon, Mrs.Schell, Ms. Schell* ”(увесь роман супроводжуються такі скорочення, вони є абсолютно типові та зрозумілі для всіх, і не такий прийом абсолютно доречний у використанні для автора. Але слід звернути увагу до слова “*tae kwon*” – це скорочення слова “Тхэквандо”, бо правильно на англійській мові “*tae kwon do*”, як бачимо, автор не дописати дві літери) [34,36,40].

До речі наведені приклади вище, у перекладених романах на російську мову також зберігаються скорочення та ці аббревіатури, оскільки вони типові, не складні, і зрозумілі всім читачам, тому їх не має необхідності перекладати та розшифровувати у повній мірі.

Прийом телескопії також було знайдено у проаналізованих романах. Нагадаємо, що такий засіб експресивності передбачає поєднання двох і більше слів для утворення нового слова. У романі «Everything is Illuminated» проаналізовано такі приклади : “*superway - широкая дорога; farmlands - фермы; guidebook-справочник; first-rate-первоклассный; headmost- в первых рядах*” (як видно з російського варіанту, не завжди перекладач використовує телескопію, мабуть в цьому і не має сенсу, адже необхідно донести смисл, і спростувати поняття, так в принципі це і зроблено) [33;35;41].

У романі «Extremely Loud and Incredibly Close» було знайдено замало використання такого прийому, але є цікавий випадок. Наприклад: “*lockbox - сейф; Or some kind of fire-retardant cabinet - Или какой-нибудь допотопный генератор ; Keypads - пишущие машинки* (у першому та третьому прикладі все зрозуміло і просто, об’єднання двох простих слів у одне складне утворила інше слово з іншим значення. Щодо другого прикладу, тут телескопія прослідковується в російському перекладі “fire-retardant cabinet” перекладено як “допотопный генератор”, таким чином

автор перекладу вирішив застосувати цей прийом відмінно від Джонатана Дж. Фойераа”[34,36,40].

Також до синтаксичного засобу вираження експресивності відносяться суфікси. Використання суфіксів в англійській мові досить не попарне, бо їх там замало, і вони не передають всю яскравість мовлення та виразу, як це можливо в російській або українській мові. Тому, звичайно, для аналізу та знаходження суфіксів, переважно використовувались романи російською мовою. Наведемо такі приклади: *“Америка всегда оказывается величавее, чем я о ней думаю. - America is always grander than I think it is.”* (зверніть увагу, як в російській мові вдало підібран синонім, він відображає та підсилює експресію про Америку, тобто *“величавее”* і *“grander”* на англійській мові, де додано суфікс *“er”*)[35,101;41,118].

І ще один приклад: *“We could imagine all sorts of universes unlike this one, but this is the one that happened. – «Мы могли представить себе всевозможные вселенные, отличные от этой, но это та, которая произошла. (тут слід зауважити про майстерність перекладача, він із виразу *“all sorts of universes”*, навіть без вживання суфіксів в англійському варіанті, зміг передати суть і вийшло *“всевозможные вселенные”*.”*

Синтаксичний суфікс можливий у дії і у зворотньому порядку, як в цих прикладах: *“Every time I left our apartment, I became a little lighter. But I also got a little heavier. – Каждый раз, выходя из квартиры, я становился легче, но одновременно я становился и тяжелее.”* (з цього прикладу видно, що в англійському варіанті двічі використовується слово *“little”* та суфікс *“er”*, щоб надати відповідний відтінок слова. У російському варіанті, перекладено все набагато простіше *“легче”* та *“тяжелее”*, просто змінений ступінь порівняння, хоча перекладач між перекласти по іншому, підбравши кращі синоніми.) [40,203;34,98]; *“Что бы придумать с микрофончиками? – What about little microphones?”* (в цьому прикладі

видно як суфікси в російській мові виконують свою функцію, і до слова не потрібно вживати прикметники, як це зроблено в англійському варіанті) [34,24;40,31].

Лексичні засоби вираження експресивності у романах Дж. Фойера

Знаходження експресивності за допомогою лексичних засобів в двох романах Джонатана Фойера також було необхідно, щоб розглянути використання слова та словосполучення у сучасному англійському мовленні та його перекладі. у попередньому розділі дипломної роботи досить детально розглянемо лексичні засоби вираження експресивності, але необхідно нагадати їх. До лексичних прийомів відносять класифікацію слів, як відомо всі слова поділяються на літературну, нейтральну та розмовну лексику, в свою чергу, лексика поділяється на розряди слів, такі як: фразеологізми, вульгаризми, полісемія, історизми, поетизми, архаїзми, неологізми, жаргони, а також, синоніми, антоніми, пароніми та омоніми і т.д. Поєднання різної лексики в одне ціле, можливе та широко використовується у різних стилях, як в усному так і в письмовому мовленні. У цій роботі, проаналізовано два перших та найпопулярніших романи Сафрана Фойера «Everything is Illuminated» та «Extremely Loud and Incredibly Close», доречно згадати, що твори мають дуже оригінальне написання, автор демонструє особливий стиль, і вся вживана лексика має відносно літературний та розмовний стиль, бо підіймають важливі питання людства, але при цьому романи мають художній характер і показують таємниці простих людей.

Слід сказати, що лексика, яка передає емоції буває: специфічна лексика, лексика що називає емоції, лексика що передає емоції. Оскільки аналіз проводиться не тільки романів мовою оригіналів, а й перекладу, вживана лексика є однаковою. Цікаво є те, що при перегляді екранізації цих романів, слід зауважити, експресивність лексики ще надає музичний

супровід та зображення, та інколи, у виявленні деяких прийомів, мені доводиться звертатися до фільмів [72;73].

Будь які речення чи словосполучення вживанні у романах, передають експресивність, оскільки у сюжеті роману підіймаються історичні загадки та загадки буття. У двох романах прослідковується сплетіння різних епох та років, немає розмежування між минулим, сьогоднішнім та майбутнім, листуванням та реальними подіями також не відокремлюються один від одного, між вже відомими героями та новими героями у минулому.

Важливо зауважити, що легше було знаходити прийоми у перекладених творах, чим у оригіналах, тому суттєву низку прикладів буде продемонстровано саме з російської та української мов [33;34;35;36]. Причиною цього є те, що перекладачі творів, як і Дж. Фойер застосували літературні та художні прийоми, передаючи сенс англійської історії, а в російській або українській мовах, як відомо є багатшою за англійську, саме тому деякі авторитетні читачі, вважають переклади блискавичними.

Отже, на стилістичному рівні емоції передаються за допомогою метафор. Спочатку розглянемо їх у романі «Everything is Illuminated». Наприклад: *“Не иначе, сказал он, применяя ко мне рентгеновское зрение” (quick sighted)* [35,197].

И ще один приклад із цього роману на російській мові: *“Зрители, толпившиеся на всем пути следования парада, вопили так возбужденно и немилосердно, что воздвигли непроницаемую стену шума”*. (*go through the roof*) У цьому прикладі, в англійському варіанті використовується фразеологізм, а в російській мові перекладач вирів передати суть метафорою. Дане речення також взято з історії містечка, де описується події під час релігійного свята [35,147].

Декілька прикладів українською мовою: *«Після цього довгий час був*

голод слів» (After that there was a famine of words for a long time); «Він розбив своє життя на найменші складові частини, перевірів їх, наче годинниковий майстер, а тоді зібрав їх» (“He broke his life into its smallest constituent parts, examined each, like a watchmaker, and then ressembled it). Ці речення також взяті зі сторінок про опис містечка та жителів Трачімброда [33,152,160;41].

В другому романі Дж. Фойера “Extremely Loud and Incredibly Close”, слід зазначити, що в мовленні б дев'ятирічного Оскара є чимало метафор. Ось приклад метафори, який був знайдений на мові оригіналу: “*And that brings us to the swings.*” [40,19]. Це речення взято із роздумів хлопчика про життя, оскільки він був більш закритим від всестороннього світу, і йому було комфортно з самим собою, ця метафора носить двозначний характер, тому що, слово “swings” – означає “гойдалку, і можна сприйняти як пряме так і переносне значення. Опираючись на контекст, це слово має переносне значення.

Також у цей твір було проаналізовано з боку російської мови, там також є приклад метафори: “...*таких тяжелых гирь у меня на сердце еще никогда не было*” (...because he puts me in heavy boots) [34,18;40]. Дана фраза немає початку, бо є необхідність акцентувати увагу саме на другій частині речення. Така метафора, як ми бачимо, має переносне значення, навіть фразеологічне словосполучення, яке яскраво передає експресивність мовця, а саме його переживання та біль.

Для більшого розкриття експресивності, слід проаналізувати жаргон та жаргони. У двох творах їх є вдосталь, бо вони вживаються та сприймаються адекватно у розмовних ситуаціях.

Зазначимо, що у романі «Everything is Illuminated» жаргон присутній у мовленні героїв і вони яскраво відображають менталітет одесита Алекса. Нагадаємо, що основна частина книга присвячено подорожі Алекса та

Джонатана по західній Україні, для пошуку довоєнного містечка. Алекс був перекладачем, його англійська бажала кращого, і навіть російсько-українське мовлення було не дуже літературним. Наведемо приклад з мови оригіналу: “*I think he looks cool* “ , тобто “cool” означає “клево”. Нічого не звичайного не має, типовий вираз молодого покоління [41,28;34,16]; “*all over the goddamn country*”(всю эту засранную страну) [41,29;34,18]. Також не є примірним виразом, але достатньо експресивно і передає емоції невдоволення та навіть протесту, якщо брати до уваги, що це слова дідуся, який був проти подорожувати країною;

Наступний приклад: “*I don't care. I'm retired. No more dead Jews*” . На перший погляд, тут і не має жаргону, але у російському перекладі англійської фрази з’являється експресія: “*Какого черта? Я давно на пенсии и плевать я хотел на этих мертвых Жидов*”. Як бачимо, просте слово “*Jews*”, у російській мові набуває іншого не толерантного значення і показує неприязнь до нації [41,30;35,23].

Роман “*Extremely Loud and Incredibly Close*” також містить жаргонізми та вульгаризми. Спочатку звернемося до англійського оригіналу. Наприклад: “*you rock!*” (*ти – крутий!*) у простій фразі відчувається експресія та похвала хлопчика за його певні досягнення, якщо брати до уваги і контекст [40,22;34,15]; “*I'm incredibly stupid*” (*я – идиот*) - тут протилежна експресія, тобто хлопчик корить себе за якусь дію і лає сам себе [40,23;34,16].

У російському перекладі, вдалось знайти жаргонізми в мовленні героїв. Наприклад:

- *The weather is wonderful.*

-*Yeah.*

-*I don't remember ever having such weather.*

-I also.

-It's a sin to stay indoors on such a fine day!

- Pretty much

-We are staying at home! [40, 67].

Приклад діалогу на російській мові:

“-Погода прекрасная.

-Ага

-Не помню, чтобы когда-нибудь была такая погода.

-Я тоже.

-Грех сидеть дома.

-Ну, типа.

-А мы сидим.” [34,50].

Діалог досить примітивний та простий, відображається розмовний жанр, але фраза “*pretty much*” в мові оригіналу, і в російській мові “*ну типа*”, характеризує підлітка і є жаргоном у його мовленні, оскільки ця фраза означає сумнів і припутимість [40,62].

Ще один приклад був взятий з опису квартири та дій головного героя. Оскар прийшов до своєї бабусі, а її не було дома, він розглядав її дім та почав дивитися що знаходиться у шухлядах, знайшовши та прочитавши листи, поки почув звук відкривання дверей. Ось так це було описано у творі: “*Я быстро задвинул ящики, чтобы бабушка не догадалась о том, что у нее кто-то шарил*” (*sniffing*) [34,271]. Знову приклад молодіжного мовлення, типове для Оскара, але це не заважає читачеві зрозуміти сенс цього слова, та відчутти передачу експресивності, а саме почуття того, що хлопчик швидко та неохайно оглядав бабусіні листи, які були сховані.

Обидва романи насичені вульгаризмами. Нагадаємо, що вульгаризми

– це неправильне побутове чи іншомовне слово чи вираз, часто вживається для надання особливого побутового колориту чи характеристики низького культурного рівня персонажів. Оскільки головному герою одного роману доводилося спілкуватися з різними незнайомими людьми, і під час зустрічей бували різні ситуації, а у другому романі вульгаризми вжиті досить органічно у мовлення молодого Алекса та всієї його сім'ї з Одеси, також нагадаємо, що головний герой виступає у ролі перекладача, і його англійське мовлення досить “не чисте”, і у порозуміннях між американцем, йому доводилось доносити свою думку, все можливими шляхами. Також даний розряд слів можливо зустріти у перекладі на російську та українську мовах цих творів, бо як відомо, російською мовою досить легко відібрати еквівалент використовуючи вульгаризм.

Наведемо прикладі вульгаризмів з першого роману «Everything is Illuminated» – *“I'm not a moron, you know”* цей випадок показує захисну реакцію американця. Вище зазначено, що у російській мові легше підібрати еквівалент, тож було знайдено російську версію цих двох фраз з мови оригіналу. Наприклад: *“Я не идиот, знаете ли”* [41,115;35,98]. Можна зробити висновок, що англійська версія не така ж і образлива і типова для американського середовища, як російська, але зауважте, що російською мовою більш експресивніше та зрозуміліші висловлювання, вони акцентують увагу на собі та доносять зрозумілий сенс.

У другому романі “Extremely Loud and Incredibly Close” були знайдені такі прикладі вульгаризмів у мови оригіналу: *“Succotash my ball sack”* (викуси!) [40,86]; *“Anyway, it's none of your business, dip shiitake”* (не суй свій нос в чужой вопрос) [40,88]. Хоча вище і зазначалося, що невиховані розмови та фрази були на адресу Оскара від незнайомих, але ці два приклади показують зворотню ситуацію. Саме так хлопчик розмовляв з консьєржем і демонстрував свою невихованість.

Розглянемо переклад цих фраз у російській та українській версіях

роману. Наприклад: “*Выкуси*”[34,77]; “*Не суй свой нос в чужой вопрос*” [34,79]. Доречі в цьому випадку можна сказати, що англійський варіант більш образливий та експресивний ніж перекладач передав це у російськомовному романі, у другій фразі взагалі відбулася зміна фразеологізмом.

Не дивлячись на те, що обидва романи відносяться до художньої літератури, в них використовується такі лексичні засоби, як терміни. Періодично, різні терміни використовують герої творів, навіть пояснювали їх. Автор часто використовує терміни в неформальному контексту у мовленні головного героя Алекса, тим самим його мовлення має комічний ефект. Наприклад у романі «Everything is Illuminated»: “...*he says Ukrainians were anti- Semitic before the war*” (анти-семиты); “...*even have air bags, crumple zones.*(надувная подушка, зона деформации)”; “*Почему болезненные вещи всегда электромагнитны?(electromagnetical)*” [33;35; 41;72;].

Приклади термінів із роману “Extremely Loud and Incredibly Close”: “*I’ve got amateur entomologist, Francophile, amateur archeologist, computer consultant*” (энтомолог-любитель, франкофил, археолог-любитель, компьютерный консультант); “*The peculiar fossil record of Central Park. The incongruous pH balance of that reservoir.- Необычная палеонтологическая история Центрального парка. Несовместимый баланс кислотности в том резервуаре.*” [34;36;40;73].

Окрім наведених вище лексичних засобів для вираження експресивності, були використанні порівняння. Щодо порівняння, слід сказати, що їх дуже багато у двох творах, в екранізаціях, до речі, порівняння у діалогах або опису використовувалось мінімум, а ось у самих книжках Джонатан Фойер, можна сказати, пронизав весь роман ними. Використання порівнянь дуже гарні як у мовах перекладу так і в

оригіналах, це прослідковується особливо у листуваннях та подіях минулих років у двох творів, звичайно, що у розмовній лексиці вони не такі поширені.

Приклади порівнянь у романі «Everything is Illuminated». “*She fell to the ground as though trown down*” (упала как скошенная); “*Ancient walled Jerusalem burns like a candle on each of the eight nights of Hanukkah.* (горел как свеча) [41,233-236]. “*Але як його життя, він не міг заради свого життя втратити записку – But like his life, he couldn't for the life of him lose the note*” [31,142;41]. Всі ці приклади, було узято саме з описів минулих подій, автор у романах змінював часи, тобто теперішнє замінювалось спогадами минулого, так ось у тих спогадах багато порівнянь, які пов’язані з описом життя у містечку Трачимброду, життєдіяльності людей у ті часи, святкуванні національних свят, описом людей, які там жили, їх одяг, манери, звички, спілкування.

“*Extremely Loud and Incredibly Close*” наповнений також багатьма порівняннями, вони прослідковуються у стражданнях Оскара по загиблому батьку, по його роздумах щодо всесвітніх трагедій. Наприклад: “*Шар пламени выкатился из здания вверх. Миллионы разных бумаг просыпались в небо. Они вились вокруг здания, как кольца. Кольца Сатурна. Кольца следов от кофе на рабочем столе моего отца. Кольцо, про которое Томас сказал, что обойдется и без него.*” (They stayed there, like a ring around the building. Like the rings of Saturn. The rings of coffe staining my father's desk) “*Время промелькнуло, как взмах руки из окна поезда, ушедшего без меня.*” [34,112;40, 178]. Порівняння також вживались під час ігор з батьком, а саме, малий Оскар грав з батьком у гру, необхідно було відшукати щось загублено в далекому минулому, батько давав сину різні підказки, яку допомагали Оскару знайти істину. Наприклад: “*...and the park was pulled by all the people of New York like a rug across the floor, from the Sixth Borough into Manhattan.* (...як килим на підлозі) [40,48;34].

У основі епітету лежить функція експресивності, а саме надати слово нового значення або відтінку, підкреслює визначальну якість предмета або явища, тим самим додає до тексту мальовничості та насиченості, зазвичай епітети виражаються за допомогою прикметників. І звичайно Джонатан Фойер не зміг не використати у романах і цього прийому. Слід зауважити, що епітетів дуже багато, оскільки використання прикметників не є чимсь незвичайним, зрозуміло, що було вибрано кілька прикладів з мови оригіналу та перекладу.

«Everything is Illuminated» можна спостерігати такі приклади епітетів: “*Father is a first-rate puncher*”(первокласний боксер); “*my miniature brother, Igor.*”(младший брат) [33;35;41]. Ці приклади написані на початку роману, коли автор знайомить читачів з головним героєм і його сім'єю, до речі, це не просто опис, це ніби пряма мова Алекса, він сам розповідає про себе, як бачимо, речення всі елементарні та побудовані досить просто, але все рівно в них прослідковуються епітети. “*сообщил я официантке, которая была очень красивая и с невиданным избытком бюста*”(singular busty) [35,116]; “*...прикончила их седьмую беседу в зародыше.*”(immediately ended our dialogs) [41,238]. Ці приклади взяті з російськомовного роману, і тут епітети проілюстровані набагато ширше та яскравіше, вони додають небанального відтінку слову, в порівнянні з прикладами на англійській мові. Приклади українською мовою: “*ми екскурнемо до штетля?* (we will sightsee the schtetl?); “*Тепер вона не давала своїх очей нікому, окрім мене*» (“Now she did not give her eyes to any of us but me) [33,48;41].

У другому романі “Extremely Loud and Incredibly Close” також було знайдено такі приклади епітетів: “*flaxen-haired lady*”(жінщина с льняними волосами) - було взято з діалоги, коли померлий батько описував свою дружину, робив їх компліменти, та згадував приємні події з їх

подружнього життя. “*Все равно он был запредельно старый, здорово тормозил и не приносил никакой пользы.*” (*very old*) – так були описані думки хлопчика про свого помічника, яким був наймачем кімнати у його бабусі, як потім стало зрозуміло, він був його дідусем. Чоловік допомагав Оскару у вихідні відвідувати Блэків у Нью-Йорку [34;36;40].

В двох романах наявні приклади, як синонімії, так і полісемії. Нагадаємо, що полісемія – це один із лексичних засобів при вираженні експресивності яка показує багатозначність, варіативність у слові.

У романі “*Extremely Loud and Incredibly Close*” були знайдені такі приклади полісемії та синонімів. Наприклад: “*that's how long it takes for light to travel to us.*” – слово “*light*” показує полісемію, оскільки воно може означати “*daylight, illumination, look, new, luminaire*”, тільки переклад та контекст може довести про що саме йшла мова – “*потому что именно столько времени его свет добирается до нас*” [40,12;34,35]; “*У меня глаза паришивят*” (*become tangy*) – означає “*брешуть, спотворюють, скалічити, зламати, тобто давати неправильну інформацію, неправильно бачити*” – в цьому речення два лексичних прийоми при вираженні експресивності, дієслово відображає полісемію, й може бути синонімом.; “*стены были в каракулях, каракули повсюду*” (*scribbles*) – підкреслено слово виражає полісемію, оскільки означає “*нечіткі написи, незрозумілі написи, ієрогліфи, курка лапою написала*” – ось такі значення має це слово [35,74;40].

Крім полісемії та синонімії використовується й антонімія для посилення експресивності тексту.

Приклад антонімів: “*What do you mean, what do I mean? I do not mean anything.*” (*Что ты имеешь в виду, что я имею в виду? Я ничего не имею в виду*) (у контексті зрозуміло, що герою хочеться пояснити у чому справа, але він вважає що його не зрозуміють. При перекладі кінострічки,

всіма жестами головного героя було зрозуміло, що він дуже хоче пояснити своє непокоєння) [41,171;35]; «ми вбили власних дітей, намагаючись їх врятуват» (*we`ve killed our own babies to save them*); «ми грали не граючись» (*we play by not playing*) [33,18,273;41].

Синтаксичні засоби вираження експресивності у творах Дж.Фойера

Традиційно синтаксичний рівень виражається двома одиницями - словосполученнями та реченнями, і саме їх було проаналізовано у двох роман Джонатана Сафрана Фойера. Необхідно зазначити, що при аналізі синтаксичних засобів, не було згадано кожен раз твір з якого наведені приклади, як при аналізі інших засобів вираження експресивності, оскільки в даному випадку це не є необхідним, тим паче, багато прикладів будуть пояснюватись в дужках і таким чином буде зрозуміло з якому твору цей уривок.

Проаналізувавши романи на мові оригіналу та перекладу, можна зробити висновок, що загалом більшість мовлення героїв це прості речення, такі як: “ *“hir name is Jonathan S. Foer. He is a writer.”* (Его имя Джонатан Фойер. Он – писатель.) [41;35]; “*It's for some kind of lockbox. It's not like any of these*” (Это от какого-то сейфа. Не похож не на один из этих);” *It has to make sense! - Not everything makes sense*” (Это должно иметь смысл! - Но, не все имеет смысл) [41;34].

Щодо складних речень, то як відомо вони ускладнюють мову мовця і розуміння його мовлення оточенням. Романи наповнені складними конструкціями, які мають синтаксичні звороти. Наприклад: “*I implore you to forgive my speaking of English, Jonfen, as I'm not so premium with it.*” (Я проще проситить меня, что говорю по-английски, он у меня не так хорош); “*My mother said that he never would have made it to America if it weren't for her.*” (Моя мама сказала, что он бы никогда не приехал бы в Америку, если бы не она) ; “*My grandmother would go crazy if she knew I was*

here” (Моя бабушка сошла бы с ума, если бы узнала, что я здесь) [41,49]; “There are more people alive now than have died in all of human history”. (Сейчас живут намного больше людей, чем погибло за всю историю человечества) [40,24;34,15].

Активно використовується експресивний синтаксис за допомогою номінативних, питальних конструкцій, які несуть у собі певні емоції у двох творах. Наприклад: “...*she said that before the war, Ukraine was just as bad as Berlin. Jews weren't exactly popular in Ukraine.*” (Она говорила, что до войны Украина была не лучше Берлина. Евреев было не так много в Украине); “*When the Nazis invaded, she actually thought it would be an improvement*” (Когда нацисты вторглись, она действительно думала, что это даже хорошо) [41,120;35,109]; “*What if you could ride an elevator down to visit your dead relatives just like you take the bridge to see your friends in Brooklyn or the ferry to Staten Island?*”; (*Что, если бы мы могли спуститься на лифте, чтобы проведать своих умерших родственников, точно так же, как вы едите по мосту, чтобы увидеть своих друзей в Бруклине или паромом в Staten Island*) “- *And? What?*”- *And what*” *what?* - *What are the clues?* - *Mm.* (*И? Что? -и что, что?- какие подсказки? -Мм*)” [40,8;34,5].

Інверсія є найчастішим засобом вираження експресивності за допомогою синтаксису. Як зазначено у першому розділі моєї дипломної роботи, інверсія може бути виражена будь-яким членом речення. Наприклад: “*Make sure to secure the door when I am gone*” (Убедись, что дверь закрыта, когда я уйду) (інверсія обставини); *Well, another way of looking at it is.* (Еще один способ взглянуть на это с другой стороны) (інверсія означення); *Here's what I do know: He was from Dresden, which was in Germany.* (Вот что я знаю точно: он был из Дрездена, который в Германии) (інверсія обставини) [40;18].

Цікаво розглянути приклади повної та часткової інверсії, які використовує автор для надання емоційної інтонації у своїх роботах. Приклади часткової інверсії: *“Never heard of it!”* (Никогда об этом не слышал); *“Haven't seen these in years (He видел этого года)”*. Приклади повної інверсії: *“Mention the other names to him. Perhaps one will sound informal”* (Назови ему другие имена. Может это прозвучит не официально); *“Gonna send him all over the park and he'll have to talk to every single person he meets”* (Ему придется обойти весь парк, и поговорить с каждым кого он встретит на пути) [40;24].

В англійській мові просто знайти інверсію, оскільки вона використовується у всіх питальних реченнях за допомогою допоміжних дієслів. Слід зауважити, що майже всі діалоги між героями у романі «Everything is Illuminated», питальні речення висловлюються за допомогою знаків пунктуації і неправильного порядку слів в питальному реченні, можливо це пов'язано з недосвідченістю Алекса, бо у його мові переважає інверсія та експресивність. Ось наприклад: *“You are informed you will be paying for this trip with currency, yes? (Ву в курсе, что будете платить за эту поездку валютой, да?)”*; *“Why you not park your own car?(Почему бы самому не припарковать машину?)”* [41,118;35,99].

В іншому романі “Extremely Loud and Incredibly Close” мова героїв більш правильна і висловлюється за допомогою допоміжних дієслів та правильно побудованих речень. Наприклад: *“And what kind of adult is he gonna turn into?”* (И в кого он вырастет?); *“Where are your parents?”* (Где твои родители?); *“What is it, sweetheart? Can't you sleep?”* (Что случилось, дорогой? Не можешь заснуть?) [40,19,38,31; 34,13,33, 27].

Яскравою формою інверсії є гіпербатон, де основна думка сказаного акцентується на початку. Вдалося знайти по одному прикладу у кожному романі, необхідно сказати, що таким прийомом переважно використовується,

коли відбувається кульмінація у творі, коли розкриваються таємниці, коли автор хоче донести частинку суті тої чи іншої історії. Принаймі саме так Дж.Фойер використовує гіпербатон у цих двох романах.

У романі «Everything is Illuminated», наприкінці історії, коли головні герої уже знайшли містечко та сестру Августіни, вони приїхали на Трахимброд і жінка почала розповідати свої спогади, як всі її друзі, родина загинули у далекому 93-му році. Прийом гіпербатону використовується в середині її розповіді, коли вона зазначала як саме німці знущалися над ними та їх релігію, як принижували, як глузували з священних писань. У книзі ця промова написана використовуючи безліч знаків пунктуації, а саме три крапки, таким чином, читач переживає всі емоції сказаних слів, має час для роздумів, здогадується можливу інтонацію жінки та переживає важкість і біль на серці. *“our Torah... They burned the synagogue. Then they unrolled a Torah on the ground and told the men to spit on it. My father would make us kiss any book that touched the ground..and this was our Torah. that had been in our synagogue since the first rabbi brought it here 300 years before.”* (Тора. Они сожгли синагогу. Затем они положили Тору на землю и сказали плюнуть на нее. Мой отец, говорил целовать любую книгу касающуюся земли...) [41,191;35].

У романі “Extremely Loud and Incredibly Close”, як відомо, хлопчик шукав двері, які відкриває знайдений ним ключ, який ніби залишив йому померлий батько. В кінці історії стало зрозуміло, що той ключ не належав батьку, це просто була випадковість, що він опинився в домі Шеллів. Так ось, коли хлопчик зустрівся з містером Блеком, якому адресувався той ключ, Оскар почав розповідати про свої подорожі, про знайдений ключ і як давно це було. Тим самим у його промові у першому сказаному реченні використовується синтаксичний прийом вираження експресивності-гіпербатон, бо з першої фрази відкривається вся суть, і далі промова не має інформативності. *“The number was for Abby Black...Three months and 17 days,*

eight hours 16 minutes, 11, and now 12 seconds ago. And tonight, at 7:42:46 p. m.. I found a newspaper clipping where my dad had circled "not stop looking". I found a telephone number on the back." (номер Эбби Блек...три місяця и 17 дней, восемь часов 16 минут, 11, 12 секунд назад. И сегодня вечером в 7:42:46...я нашел вырезку из газеты, где мой папа обвел " не прекращай искать ") [40;34].

Одним із різновидів інверсії є еліпсис. Про цей прийом також згадується у першому розділі моєї роботи, нагадаємо, що цей прийом свого роду упущення будь-яких членів речення при вираженні думки. Слід також сказати, що еліпсис буває прямим, ситуативним та психологічним. У проаналізований романах, були знайдені всі види еліпсису. Хочу зауважити, що деякі наведені приклади або ситуації можуть повторюватись, оскільки при пошуку синтаксичних прийомів, увага зосередилась на зачині романів, кульмінації.

Не прямий еліпсис передбачає упущення назви предмету, але зрозуміло з контексту про що саме йде мова. У романі "Extremely Loud and Incredibly Close" був яскраво описаний відчай малого Оскара. Він так багато спроб зробив зі своїм другом, щоб знайти що ж відкриває ключ, але все було марно. Так ось коли ви двох знову відвідали фабрику, яка виробляє сейфи та Оскар перевірів майже не всі замки, він вибіг на вулиця, за ним прослідкував наймач-друг, і відбулася така розмова :

"- If I ask you a question, will you tell me the truth? - asked Oskar. (Если я задам вопрос, вы скажите правду? - спросил Оскар.

The tenant reached up his left hand, which meant "yes". (Съемщик поднял левую руку со словом "да")

-Even if it will hurt me?-asked Oskar again. (Даже если меня это ранит?- снова спросил Оскар)

The tenant reached up his left hand again, which meant "yes". (Съемщик снова

поднял левую руку со словом “да”

-Do you think the it fits a lock? - asked Oskar. (Он отпирает хоть что-то?-спросил Оскар)

The tenant reached up his left hand, (yes). (Съемщик поднял левую руку) (да)

-Really? (Правда?)

Left hand (yes). (Левая рука) (да)

-I mean really? (на самом деле?)

Left hand again. (yes) (Снова левая рука) (да)

-And do you think we'll find the lock? (Мы найдем этот замок?)

The tenant reached up his right hand , which meant “no”.” (Съемщик поднял правую руку, что означало “нет”)

Слід, звернути увагу, що хоч слово “ключ” не було сказано Оскаром, і так зрозуміло, що мова йде про нього [40,198;34].

Ще одним різновидом інверсії — хіазм. Цей засіб вираження експресивності — є перевернутий паралелізм, який додає повторення змінюючи при цьому синтаксичні повторювальні елементи. Такий доволі складний прийом знайдено у творі «Everything is Illuminated», розглянемо його з україномовного перекладу. «*То було свято, пом'якшене неминучою смертю. То була неминуча смерть, пом'якшена святом*» (*This was celebration, unmitigated by imminent death. This was imminent death, unmitigated by celebration*) [33,156;41] ; *Любов сама по собі стала об'єктом її любові. Вона з любов'ю себе любила, вона любила л юбити любов, так як любов любить, коли люблять*» (*Love itself became the ob ject of her love. She loved herself in love, she loved loving love, as love loves loving.*

Ще один цікавий прийом, який спостерігається у двох романах – замовчування. Такий метод вираження експресивності передбачає не повне висловлювання думки, тим самим дає змогу читачеві здогадатися, що саме

замовчується. Яскравим прикладом цього прийому є ситуація у романі “Extremely Loud and Incredibly Close”, де хлопчик зустрівся з містером Блэком, кому і належав той ключ. Вище вже згадувалась ця ситуація, коли наводився приклад гіпербатону, а тут продовження цієї історії. Приклад “- *What was so special about the envelope? Oscar pointed to the key hanging around his neck. - Can I see that? The boy just nodded and walked over to Mr Black.*” (Что было в конверте? Оскар показал ключ, висевший у него на шее. - Можно посмотреть? Мальчик кивнул и подошел к мистеру Блеку. При перегляді фільму цей момент також був проілюстрований акторами, але в порівнянні з книгою, де є просто “сухий” опис розмови та діалогу, в кінострічці фоном грає напружена мелодія, яка додає експресії та бажання розгадати загадку [40,198;34;73].

У романі «Everything is Illuminated», також прослідковується даний прийом. Коли головні герої вже знайшли жінку, яка розповіла їм про містечко, перед тим, як поїхали на місце Трачимбороду, жінка показала всі знайдені пам'ятки – речі її родичів, друзів, сусідів. На одній із показаних фотографій був молодий юнак з книгою, жінка розповіла невелику історію, звернулася до діда Алекса, і сказала, що він дуже схожий на того юнака, дід попросив вийти з дому Алекса та Джонатана, залишившись з нею удвох. На підвір'ї відбувалась така розмова: “- *Jonfen, what you said at the hotel about Ukrainians before the war...-Year! - Do you think it's possible that my grandfather, he... Alex didn't want to continue, looking down and took off his cap. There was complete silence, only crickets were heard in the distance.*” (Джонфен, то, что ты сказал в отеле об украинцах до войны... - Да! - Думаешь, возможно, что мой дед....Алекс не договорил, посмотрел вниз и снял кепку. Вокруг стояла полная тишина, в далеке слышались только сверчки.) Опис автора після сказаних слів, показує, що Алекс ніби зрозумів всю правду, йому було важно її сприйняти та повірити в неї, і тим паче промовити. Таким чином тут використовується психологічний еліпсис, і

автор тільки підкреслює його своїми описами та обірваними реченнями героїв [41,118;35;72].

Зевгма – достатньо складний синтаксичний прийом для пошуку, цей прийом передбачає вираження експресивності за допомогою поєднання несумісних елементів, тобто частковий каламбур. Не дивлячись на те, що Джонатан Фойера не раз засвідчував, що переживати біль набагато легше сміхом, і таку думку він втілює у роман «Everything is Illuminated», тобто розкрив болісну тему геноциду у 43-му році дотримавшись легкості та безпосередності, але тем не менш вдало розкрив цю історію та зачепив багато сердець. Такий прийом як зевгма, достатньо складно було знайти. Наприклад: *“Please, do not be distressed. This is only driver's Seeing Eye bitch. Okay, she's derange, but so, so friendly.”*; - *This is our driver. He is an expert at driving.* - *Wait, he's blind?* - *Trifle, only he thinks this.* (Не лякайтесь. Це всього лише сучка-поводир нашого шофера. Вона скажена, але грайлива.; - Це наш шофер, - це шофер-експерт. - Зачекайте, він сліпий? - Майже, він тільки так вважає.) [41;29,35]; «Я займуся роздумами. Ти займися тишою.»

(I will do the thinking. You will do the silence) [33,114].

Також була кумедна ситуація, де прослідковується зевгма, ось тут справжній каламбур, а також яскраво прослідковується різниця в українському та американському менталітетах та загальноживаних поняттях. Наприклад:

“-I'm a vegetarian. (Я вегетарианець)

-You're a what? (Ты, что?)

-I don't eat meat. (Я не ем мяса)

- How can you not eat meat? (Как это, не ешь мяса?)

- I just don't. (Я не ем)

-No meat? Steak? Chickens? And what about the sausage? (Нет мясу? Стейк? Курица? А что на счет сосисек?)

-*No, no, no. No meat. (Нет, нет, нет. Нет мясу)*

- *What is wrong with you? (Ты болен?)*

- *Nothing. I just don't eat meat.” (Нет, я просто не ем мясо)*

Висновки до розділу 2

Використання експресивності у письмовому чи усному мовленні звичайна річ для будь-якої мови. Засоби експресії зустрічаються дуже часто, і їх вживання збагачує мову письменників.

Як відомо, експресивність – запорука передачі емоційності та особливого забарвлення, і художня література тому є яскравим прикладом. Література має надзвичайну здатність розширювати реальність, формувати кругозір, наближати нас до культур, історії та ситуацій, далеких від тих, якими ми звикли стикатися у звичайному житті.

Джонатан Фойер є сучасним американським письменником. Його манера написання романів неабияк унікальна, неповторна і дуже цікава, хоч і важка для сприйняття. Його “зламана мова” – яскравий приклад експресії, а також неординарності, яку можна зустріти у всіх його написаних книгах.

Будь-яка література, так або інакше наповнена компонентами експресивності, а саме емоційністю, образністю, інтенсивністю. Романи Дж. Фойера торкаються непростих тем, за допомогою експресивності розкривають читачам проблеми глибше та емоційніше.

В другому розділі особливу увагу було приділено двом романам Дж.Фойера: «Everything is Illuminated» і «Extremely Loud and Incredibly Close». У романі «Everything is Illuminated» автор торкається болючої теми Голокосту під час Другої Світової війни. Оскільки твір має автобіографічний характер, не тільки читачам твір завдає болю, а й автору.

Емоційно непростий роман зазнав багато критики, оскільки таку важку історичну тему Дж.Фойер висвітлює через жарти.

Доторкнувшись до головної трагедії минулого століття, Джонатан Фойер ризикнув розповісти ще про одну рану. В основу другого роману «*Extremely Loud and Incredibly Close*» лягли трагічні події 11 вересня 2001 року в Нью-Йорку. Цей роман можна віднести як “роман ініціації”, оскільки важливим етапом є перевтілення особистості з одного ступеню розвитку до іншого. З «*Everything is Illuminated*» сюди перейшов важливий для ранньої творчості прийом Дж. Фойера: неправильність мовлення.

Слід зазначити, що у другому розділі, особливу увагу приділену аналізу англomовних текстів Фойера та збереження експресивності у перекладах. Для аналізу використовувались переклади на українській та російській мовах, а саме роботи В. Арканова та Р. Семкіна. Своєрідний стиль мовлення у Фойера змусив перекладачів “зібрати” та “скласти” мову наново. Переклади на двох мовах, дійсно заслуговують уваги і є цікавими з точки зору передачі матеріалу та адекватними з боку перекладу.

Фонологічні засоби відіграють значну роль для вираження експресивності у романах «*Everything is Illuminated*» і «*Extremely Loud and Incredibly Close*» відносяться такі як: інтонація, кліше, апокопа, афереза, епентеза, оноματοпея.

Дж.Фойер активно використовує морфологічні засоби: розмежування роду та числа, суфікси, телескопії, аббревіатури, скорочення.

Лексичні засоби створюють особливий колорит при вираженні експресивності в романах та їх перекладах: метафори, вульгаризми, жаргонізми, різноманіття вживання термінів, порівняння, епітети, полісемія, синоніми, антоніми.

Синтаксичний рівень вираження експресивності створює атмосферу в романах Дж.Фойера. До синтаксичних засобів відносяться: експресивний синтаксис за допомогою номінативної, окличної та питальної конструкцій, замовчування, інверсія та її форми (гіпербатон, еліпсис, зевгма).

ВИСНОВКИ

Мова поняття багатозначне, бо вона поєднує в собі літературну норму, будову та індивідуальність мови. Експресивно-емоційна функція це одна із функцій мови, яка виражає емоційний стан адресанта до предмета мовлення та надає певної тотальності всьому висловлюванню. Мова виражає не тільки думки, а й емоції людини, тому експресивна функція додає емоційного забарвлення в мовленні і є важливим та актуальним питанням.

В стилістиці експресія займає центральне положення і є однією з найважливіших стилістичних категорій. Під поняттям «експресія» вважають виразне зображення мови. Така виразність відрізняється від звичайної (стилістично-нейтральної) тим, що експресивна мова збагачена образами, окрасою та емоційністю, і тому її важко зберегти у мові перекладу.

Для вирішення завдань було проаналізовано багато наукової літератури та художні твори Дж. Фойера. Для визначення поняття експресивності, видів та її компонентів у англійському мовленні та мові було використано наукові праці відомих лінгвістів та вчених, таких як: Комісаров Н.В., Арнольд И.В., Алексеев А.Я., Васильева Л.М., Кодухов В.І. і т.д. Для детального з'ясування фонологічних, морфологічних, синтаксичних та лексичних засобів було проаналізовано художні, наукові, публіцистичні твори на англійській, німецькій, французькій та іспанській мовах. Засоби експресивності вивчені на прикладі двох романів Дж. Фойера та їх перекладу українською та російською мовами: “Everything is illuminated” та “Extremely loud and incredibly close”.

Експресивність як лінгвістична категорія залежить від мовних особливостей та мовленевих засобів, які детально розглянуті у першому розділі. Романи Дж.Фойера – це приклад сучасної художньої англійської

мови та незвичайного досягнення експресивності у романах. У другому розділі показано на прикладах перекладів українською та російською мовами, як передається експресивність за допомогою фонологічних засобів (інтонація, кліше, апокопа, афереза, епентеза, оноματοпея); морфологічних засобів (рід та число, суфікси, телескопія, аббревіатура, скорочення); лексичних засобів (метафори, вульгаризми, жаргонізми, терміни, порівняння, епітети, полісемія, синоніми, антоніми); синтаксичних засобів (замовчування, інверсія, гіпербатон, еліпсис, зевгма, хіазм)

Експресивність – складне мовно-стилістичне явище, яке відображається різними одиницями мови. Залежно від рівня експресивності, засоби бувають: фонологічними, морфологічними, лексичними та синтаксичними. Спираючись на аналіз творчості та робіт Дж. Фойера, можна зазначити, що найчастіше він використовує такі синтаксичні та лексичні засоби експресивності: інверсія, гіпербатон, порівняння, епітети та жаргонні вирази. Також доречно сказати, що авторам українського та російського перекладів вдалося адекватно передати ці засоби експресивності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Азнаурова Э.С. Прагматика художественного слова; Ташк. гос. пед. ин-т иностр. яз. Им. Ф. Энгельса. Ташкент : Фан, 1988. 152 с.
2. Алексеев А.Я. Сопоставительная стилистика: [учеб. пособие]. Д.: Национальный горный университет, 2012. 352 с.
3. Арнольд И.В. Стилистика. Современный английский язык. Учебник для вузов-13-е изд., стер. [учеб. пособие]. М.: Флинта, 2016. 140 с.
4. Ахманова О.С. Курс практической стилистики современного английского языка. Изделис Роландас. М.: МГУ, 1978. 157 с.
5. Бабенко Л.Г. Лингвистический анализ художественного произведения. Е.: Издательство Уральского ун-та, 2000. 215 с.
6. Бабич Г.Н. Lexicology: A Current Guide. Лексикология английского языка. [учеб. пособие]. М.: Большая медведица, 2005. 176 с.
7. Башкова Л. Р. Ключевые элементы в поэтическом тексте. Русский язык в школе. 2008. № 2. С. 49-52.
8. Бюлер В.К. Теория языка. Репрезентативная функция языка. М., 1993. 336 с.
9. Винокур Г. О. Филологические исследования : лингвистика и поэтика. М. : Наука, 1990. 451 с.
10. Гималетдинова Г.К. Суффиксация как средство создания экспрессивности прилагательных в английском языке. Язык и методы его преподавания: Казанск. гос. Ун-т, 2001. 54 с.
11. Губенко Н.В. Экспрессивность средств выражения утверждения и отрицания в языке подлинника и переводов романов Э.М. Ремарка : Диссертация. Краснодар. 2006. 178 с.
12. Гусейнова О.О. Подорож до Європи: поетика екзотичногов американському літературному романтизмі. Дискурс романтизму в літературі США. 2007. № 4. С. 74-79

13. Елисеева В.В. Лексикология английского языка. СПб.: СПГУ, 2003. 44 с.
14. Зарецкая А.Н. Особенности реализации подтекста в кинодискурсе: монография. Челябинск: Абрис, 2012. 192 с.
15. Клочек Г.Д. Енергія художнього слова.- Кіровоград, Редакційно-видавничий відділ КДПУ ім. В. Винниченка, 2007. 448 с.
16. Кодухов И.В. Введение в языкознание: Учебник для студентов пед. ин-тов по специальности № 2102. "Русс. яз. и лит." 2-е изд., перераб. и доп. М.: Просвещение, 1987. 288 с.
17. Кухар-Онишко О. С. Індивідуальний стиль письменника. Генезис. Структура. Типологія. К., 1985. 106 с.
18. Комиссаров В.Н. Теория перевода (лингвистические аспекты). Учеб. для ин-тов и фак. иностр. яз. М.: Высш. шк., 1990. 253 с.
19. Макеева М. Н. Герменевтические техники как когнитивные модели понимания художественного текста. Когнитивное моделирование в лингвистике: Сб. докладов Международной конференции. Обработка текста и когнитивные технологии. Варна, 2003. №8. 20 с.
20. Маслова В.А. Лингвистический анализ экспрессивности художественного текста: [учебное пособие для студентов вузов] Мн.: Высшая школа, 1997. 156 с.
21. Масьяков. А.Е. Стилистическое функционирование фразеологизмов (на материале общественно-политической лит-ры). Диссертация канд. филол. Наук, М., 1971. 115 с.
22. Медведев А.Р. Писатель с двусмысленной репутацией. Журнал "Искусство кино" 1996, № 2 . С. 34–37
23. Мячина И.А. ВАК РФ.: автореф. дис. Когнитивные особенности семантики оценочных прилагательных русского и английского языков. канд. филол. наук. Республика Казахстан. Алматы, 2005. 51 с.
24. Новиков А. И. Семантика текста и ее формализация. М.: Наука, 1983.

216 с.

25.Потебня А.А. Психология поэтического и прозаического мышления. Слово и миф. М., 1989. С.201-235.

26.Рецкер Я.И. Учебное пособие по переводу с английского языка на русский. М.,1981. 140 с.

27.Розина Р. И. Образ человека в языке. Тезисы конференции "Концептуальный анализ. Методы, результаты, перспективы". М.: АН СССР. Институт языкознания, 1990. С. 65-67.

28.Скрёбнев Ю.М. Основы стилистики английского языка. Учебник для ин- тов и фак. иностр. яз. 2-е изд., испр. М.: Астрель, 2003. 217 с.

29.Смирницкого О.И. Синтаксис английского языка. Под ред. В. В. Пассека. М.: ИЛ, 1957. 105 с.

30.Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический, лингвокультурологический аспекты. М.: Школа «Языки русской культуры», 1996. 70 с.

31.Троицкая Г.П. Семантические связи при словообразовании по конверсии в современном английском языке. *Иностранные языки в школе*. 1964. №1. С. 20 - 31.

32.Федоров А.В. Основы общей теории перевода. М.: Высшая школа,1983. 303 с.

33.Фоер Д. Всьо ясно.Книжковий клуб “Клуб сімейного дозвілля”, 2017. 320 с.

34.Фоер Д. Жутко громко и запрдельно близко. Эксмо, 2007. 416.

35.Фоер Д. Полная иллюминация. Домино, Эксмо, 2007. 400 с.

36.Фоер Д. Страшенно моротошно і неймовірно близько. Книжковий клуб “Клуб сімейного дозвілля”, 2015. 384 с.

37.Хидекель С.С. Система словообразования в современном английском языке. Лингвистика и методика в высшей школе. М., 1974. 352

с.

38.Царев П.В. О некоторых активных словообразовательных моделях современного английского языка. *Иностранные языки в школе*. - 1976.- №5. С. 23 - 34.

39.Якобсон Р.О. Лингвистика и поэтика. Структурализм «за» и «против». М.,1975. 473 с.

40.Foer Jonathan Safran. *Extremely Loud & Incredibly Close*. London: Penguin Books, 2006. 368 p.

41.Foer Jonathan Safran. *Everything is illuminated*. London: Houghton Mifflin , 2002. 320 p.

42.Foer Jonathan. *Here I Am*. 18West 18th Street. New York 10011, First edition, 2016. 348 p.

43.Hutcheon L. *A poetics of Postmodernism: History, Theory, Fiction*. London; N. Y.: Routledge, 2004. 268 p.

44.Ingersoll E. G. *One Boy's Passage, and His Nation's: Jonathan Safran Foer's Extremely Loud and Incredibly Close*, 2009 Mullins, Matthew. *Boroughs and Neighbors: Traumatic Solidarity in Jonathan Safran Foer's Extremely Loud & Incredibly Close*, 2009. P. 274-289.

45.James Joyce. *Finnegans Wake*. Faben and Faber. Inc.,1939. 400 p.

46.Kilby Jane: *The Writing of Trauma: Trauma Theory and the Liberty of Reading*. 2002. In: *NeFo*, Jg. 47, P. 217–230.

47.Rubenstein Richard L. *Writing History, Writing Trauma* [review]. 2003. 56 p.

48.Saroyan William. *After Thirty Years: The Daring Young Man on the Flying Trapeze*. New York: Harcourt, Brace & World. Inc., 1964. 312pp.

49.Siegel Elisabeth. 'Stuff That Happened to Me': Visual Memory in

Jonathan Safran Foer's *Extremely Loud & Incredibly Close*. 2009. P. 33-39.

50. Simpson Shirley J. *Out of the Ashes: September 11, a Period of Mourning, and Reassurance Rhetoric*. 2009. 89 p.

51. Uytterschout Sien. *Visualised Incomprehensibility of Trauma in Jonathan Safran Foer's Extremely Loud and Incredibly Close*. 2008. 101 p.

52. Арканов Василий. «Мне неуютно в России». URL: <https://www.svoboda.org/a/27279219.html> (дата звернения: 9.10.2020)

53. Дубына В. Биография писателя Джонатана Сафрана Фоера. Реальные книги. Электронные и бумажные книги 2020. URL: <https://r-book.club/sovremenniye-pisateli/dzhonatan-safran-foer/bio.html> (дата звернения: 4.09.2020)

54. Дубына В. Роман Джонатана Сафрана Фоера «Полная иллюминация». Реальные книги. Электронные и бумажные книги 2020. URL: <https://r-book.club/sovremenniye-pisateli/dzhonatan-safran-foer/polnaya-illuminatsiya.html> (дата звернения: 10.09.2020)

55. Дубына В. Книга Джонатана Сафрана Фоера «Жутко громко и запредельно близко». Реальные книги. Электронные и бумажные книги 2020. URL: <https://r-book.club/sovremenniye-pisateli/dzhonatan-safran-foer/zhutko-gromko-zapredelno.html> (дата звернения: 10.09.2020)

56. Клуб любителей книг Bookmix. Джонатан Сафран Фоер (Jonathan Safran Foer), 2008. 2020. URL <https://bookmix.ru/authors/index.phtml?id=233#> (дата звернения: 4.10.2020)

57. Морозов Андрей. Я не считаю себя классиком. Журнал Exrus.eu. URL: <https://ru.exrus.eu/Ya-NYe-SChITAYu-SYeBYa-KLASSIKOM-Intervyu-s-Arkadiyem-ARKANOVYM-id4e75d20e6ccc197a4200019f> (дата звернения: 2.10.2020)

58. Сафран Джонатан Фоер. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%94>

[D0%B6%D0%BE%D0%BD%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BD_%D0%A1%D0%B0%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%BD_%D0%A4%D0%E%D0%B5%D1%80](#) (дата звернення: 30.09.2020)

59. Семків Ростислав Андрійович. URL :https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B5%D0%BC%D0%BA%D1%96%D0%B2_%D0%A0%D0%BE%D1%81%D1%82%D0%B8%D1%81%D0%BB%D0%B0%D0%B2_%D0%90%D0%BD%D0%B4%D1%80%D1%96%D0%B9%D0%BE%D0%B2%D0%B8%D1%87 (дата звернення: 2.10.2020)

60. Фоер, Джонатан Сафран. URL :
[%D0%BE%D0%B5%D1%80,_%D0%94%D0%B6%D0%BE%D0%B%D0%B0%D1%82%D0%B0%D0%BD_%D0%A1%D0%B0%D1%84%D1%80%D0%B0%D0%BD](#) (дата звернення 30.08.2020)

61. Хохлова Евгения. Ростислав Семкин: как писали классики, переводил Андрухович и почему должны радоваться фаны Гарри Поттера. URL: <https://enguide.ua/magazine/rostislav-semkiv-yak-pisali-klasiki-perekladav-andruhovich-ta-chomu-mayut-raditi-fani-gari-pottera> (дата звернення: 31.09.2020)

62. Book Page interview with Jonathan Safran Foer “ Up close and personal” by Mudge. April 2005. URL :<https://bookpage.com/interviews/8295-jonathan-safran-foer-fiction#.X9PfgGgzbiU> (Last accessed: 30.08.2020)

63. Interview with Jonathan Safran Foer “Jonathan Safran Foer's Family Drama” by Lev Grossman, August 23, 2016. “Time” URL : <https://time.com/4458055/jonathan-safran-foer-here-i-am/> (Last accessed:: 30.08.2020)

64. Interview with Jonathan Safran Foer by Jacques Testard, “The white review “May 2012. URL : <https://www.thewhitereview.org/feature/interview-with-jonathan-safran-foer/> (Last accessed:: 30.08.2020)

65. Jonathan Safran Foer “Wants to Save the World — Beginning With Breakfast” by Jenny G. Zhang. “Eater” Sep 18, 2019, URL :

<https://www.eater.com/2019/9/18/20870920/jonathan-safran-foer-we-are-the-weather-interview-meat-vegan-climate-change> (Last accessed: 31.08.2020)

66. Jonathan Safran Foer: “You have to waste a lot to have a little” by Uwe Jens Schumann “The Talks”. URL: <https://the-talks.com/interview/jonathan-safran-foer/> (Last accessed: 31.08.2020)

67. Jonathan Safran Foer. URL: https://en.wikipedia.org/wiki/Jonathan_Safran_Foer (Last accessed: 30.08.2020)

68. YouTube Canal. Connie Martinson. Jonathan Safran Foer - Everything is Illuminated Part 2. 20.07.2010. URL :<https://www.youtube.com/watch?v=s0Pzo60voMM> (Last accessed: 10.09.2020)

69. YouTube Canal. “HMH BOOK” Extremely Loud and Incredibly Close”. A novel by Jonathan Safran Foer. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=zbkvw6lgxso> (Last accessed: 10.09.2020)

70. YouTube Canal “Manufacturing Intellect” Jonathan Safran Foer interview on "Everything is Illuminated", 2002. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=g2ShZG2vdT8> (Last accessed: 14.10.2020)

71. YouTube Canal “Toronto Public Library “Interview with Jonathan Safran Foer. Semtember, 2016. URL: <https://www.youtube.com/watch?v=kRVkmWJKIyE> (Last accessed: 15.10.2020)

72. Website “Увлекательный английский”. URL: <https://fenglish.ru/movie/everything-is-illuminated/> (Last accessed: 20.11.2020)

73. Website “Увлекательный английский” URL: <https://fenglish.ru/movie/extremely-loud-incredibly-close/> (Last accessed: 20.11.2020)